

# СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

## НА

### XXII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

#### II РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 37

София, срѣда, 20 февруарий

1929 г.

## 46. заседание

Вторникъ, 19 февруарий 1929 година.

(Открито отъ председателя А. Ц. Цанковъ, въ 16 ч. 55 м.)

**Председателъ:** (Звъни) Обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитъ народни представители: Николай Алексиевъ, Ставри Андреевъ, Никола Аретовъ, Христо Баевъ, Рангелъ Барбанакъ, Борисъ Навковъ Божковъ, Стефанъ Бояджиевъ, д-ръ Владимиръ Бурилковъ, Никола Бурмовъ, Ради Василевъ, Добри Витановъ, Никола Владовъ, Петъръ Гаговъ, Стойчо Георгиевъ, Страшимиръ Георгиевъ, Димитъръ Гичевъ, Димитъръ Грънчаровъ, Георги Данковъ, Добри Димитровъ, Стефанъ Димитровъ, Момчо Дочевъ, Василь Драгановъ, Георги Драгневъ, д-ръ Никола Думановъ, д-ръ Цвѣтанъ Дяковъ, Георги Енчевъ, Трифонъ Ерменковъ, Борисъ Ецовъ, Димитъръ Ивановъ II, Савчо Ивановъ, Христо Илиевъ, Иванъ Казанджиевъ, Христо Калайджиевъ, Панайотъ Тинчевъ, Калчевъ, Трифонъ Капитановъ, Левъ Кацковъ, Колю Кожаклиевъ, Тодоръ Кожухаровъ, Величко Кознички, Боню Колевъ, Янко Купаровъ, Кънчо Кънчевъ, Григоръ Коцевъ Лазаровъ, Несторъ Личевъ, Коста Лулчевъ, Хинекъ Майеръ, Добри Даневъ Манасиевъ, Димитъръ Мангъровъ, Калоянъ Маноловъ, Йосифъ Марулевъ, Тончо Мечкарски, Мило Милевъ, Василь Митевъ, Добри Митевъ, Запрянъ Миховъ, Минчо Мотевъ, Константинъ Муравиевъ, Иванъ Петровъ Недѣлковъ, Димитъръ Нейковъ, Тодоръ Димовъ Некезовъ, Александъръ Неновъ, Димитъръ п. Николовъ, Станко Панайотовъ, х. Георги х. Петковъ, Аврамъ Стояновъ Петровъ, Димитъръ Пешевъ, Георги Пъчевъ, Никола Пждаревъ, Янко Сакъзовъ, Георги Семерджиевъ, Кирилъ Славовъ, Никола Стамболиевъ, Христо Статевъ, Димитъръ Стефановъ, Стефанъ Стефановъ, Христо Стояновъ, д-ръ Владимиръ Такевъ, Ангелъ Узунъ, д-ръ Йосифъ Фаденхехтъ, Методи Храновъ, Тома Янчевъ, Христоъ, Петъръ Цуцумановъ, Антонъ Ченгелиевъ, Теню Янговъ, Димитъръ Яневъ и Иванъ п. Янчевъ)

Съобщавамъ на Събранието, че председателството е разрешило отпускъ на следнитъ народни представители:

На г. Георги Енчевъ — 2 дни;  
На г. Трифонъ Ерменковъ — 4 дни;  
На г. Димитъръ Каранешевъ — 1 день;  
На г. Калоянъ Маноловъ — 4 дни;  
На г. д-ръ Никола Чирпанлиевъ — 2 дни;  
На г. Никола Аретовъ — 2 дни;  
На г. Димитъръ Стефановъ — 3 дни;  
На г. Иванъ Инглизовъ — 1 день;  
На г. Савчо Ивановъ — 2 дни и  
На г. Георги Пъчевъ — 2 дни.

На следнитъ народни представители, които досега сж се ползували съ повече отъ 20 дни отпускъ, следва да се разреши такъв отъ Събранието:

На г. Колю Кожаклиевъ — 3 дни и  
На г. Панайотъ Данчевъ — 6 дни.

Кои то сж съгласни да имъ се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Съобщавамъ на Събранието, че е постѣпило питане, отъ народния представителъ г. Григоръ Чешмеджиевъ къмъ г. министра на вътрешнитъ работи и народното здраве, съ което пита известно ли му е, че пещерскиятъ околийски началникъ Иванъ Герговъ съ наказателна заповѣдъ е глобилъ 21 пещерски граждани — социалдемократи и земледѣлци — като ги е осѣдилъ на 42.000 л. глоби, и каво смѣта да направи г. министърътъ, за да отмѣни тази наказателна заповѣдъ?

Второ питане, отъ народния представителъ г. Христо Калайджиевъ къмъ г. министра на вътрешнитъ работи и народното здраве, съ което се оплаква, че полицията е пустила презъ деня на избора въ нѣкон градове нелегални позиви и е арестувала поради това всички кандидати и активни дейци на Работническата партия.

Тия питання ще бждатъ изпратени на г. министра за надлеженъ отговоръ.

Пристѣпваме къмъ първата точка отъ дневния редъ: **второ четење законопроектъ за извѣнбюджетенъ (срѣх-смѣтенъ) кредитъ по бюджета за 1928/1929 г. — продължителна разскацията.**

Моля г. докладчика да го докладва.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски (д. сг):** (Чете) „Министерство на желѣзницитъ, пошитъ и телеграфитъ (Главна дирекция на желѣзницитъ)“.

(§ 1 — вж. прил. Т. I, № 67)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председателъ:** Които приематъ § 1, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, приема се.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски (д. сг):** Комисията прие новъ § 2: (Чете)

„За довършване пристанището въ гр. Василко — 7.000.000 л.“

**Председателъ:** Които приематъ новия § 2, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски (д. сг):** (Чете)

„Министерство на земледѣлието и държавнитъ имоти“.

(§ 1 — вж. прил. Т. I, № 67)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председателъ:** Които приематъ § 1, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски (д. сг):** (Чете)

„По държавния стабилизационенъ заемъ 1928 г.

Министерство на финанситъ“.

(§ 1 — вж. прил. Т. I, № 67)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председателъ:** Които приематъ § 1, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски** (д. сг): (Чете § 2 — вж. прил. Т. I, № 67)  
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председательтъ:** Които приематъ § 2, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски** (д. сг): (Чете § 3 — вж. прил. Т. I, № 67)  
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председательтъ:** Които приематъ § 3, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски** (д. сг): (Чете § 4 — вж. прил. Т. I, № 67)  
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председательтъ:** Които приематъ § 4, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски** (д. сг): (Чете § 5 — вж. прил. Т. I, № 67)  
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председательтъ:** Които приематъ § 5, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски** (д. сг): (Чете § 6 — вж. прил. Т. I, № 67)  
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председательтъ:** Които приематъ § 6, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски** (д. сг): (Чете § 7 — вж. прил. Т. I, № 67)  
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председательтъ:** Които приематъ § 7, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски** (д. сг): (Чете § 8 — вж. прил. Т. I, № 67)  
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председательтъ:** Които приематъ § 8, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски** (д. сг): (Чете § 9 — вж. прил. Т. I, № 67)  
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председательтъ:** Които приематъ § 9, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски** (д. сг): (Чете)  
„Дирекция на държавнитѣ дългове“.  
(§ 1 — вж. прил. Т. I, № 67)  
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председательтъ:** Които приематъ § 1, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски** (д. сг): (Чете § 2 — вж. прил. Т. I, № 67)  
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председательтъ:** Които приематъ § 2, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски** (з. сг): (Чете § 3 — вж. прил. Т. I, № 67)  
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председательтъ:** Които приематъ § 3, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски** (д. сг): (Чете § 4 — вж. прил. Т. I, № 67)  
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председательтъ:** Които приематъ § 4, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски** (д. сг): (Чете § 5 — вж. прил. Т. I, № 67)  
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председательтъ:** Които приематъ § 5, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски** (д. сг): (Чете § 6 — вж. прил. Т. I, № 67)  
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председательтъ:** Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

**Министъръ В. Молловъ:** Г. г. народни представители! По този параграфъ желая да дамъ нѣкои обяснения, предизвикани отъ речта на г. Илия Януловъ при първото четене на този законопроектъ за свръхсметенъ кредитъ. Неговитѣ бележки се отнасяха къмъ § 6 — за добавъчната гаранция по 7% държавенъ заемъ за настаняване на бѣжанцитѣ. Той питаше защо тази добавъчна гаранция се внася сега отъ държавата, като заедно съ туй заяви, че този заемъ, споредъ неговото мнение, трѣбва да се счита като единъ отъ най-тежкитѣ заеми, които историята на заемитѣ познава. Г. Януловъ намѣри за удобно по този случай да произнесе много страховити думи, които, заедно съ едни други фантастични изчисления, помѣсти въ единъ отъ ежедневнитѣ вестници. Нека ми бѣде позволено да ви дамъ известни освѣтления по въпроса.

Кредитътъ по § 6 — добавъчната гаранция по 7% държавенъ заемъ за настаняване на бѣжанцитѣ — е предвиденъ съгласно общия договоръ съ банкеритѣ, именно § 19 отъ този договоръ, въ връзка съ протокола на Обществото на народитѣ, който по сѣция начинъ урежда въпроса, че при сключване заема банковитѣ групи да иматъ право да искатъ внасянето на една 6-месечна частъ, която би послужила въ края на краищата за изплащане последната частъ отъ сумитѣ, дължими по заема. Тази метода, която се приложи тукъ, не е приложена само по отношение на българския бѣжански заемъ; тя е метода, която е приложена къмъ всичкитѣ преди това сключени чрезъ посредничеството на Обществото на народитѣ заеми, именно австрийския и унгарския. Сумата, която се внася, е сума, която нѣма да бѣде употребена, и тя се внася на лихвена смѣтка. Тя ще послужи евентуално, ако българското съкровище не би било въ състояние да посрещне нѣкой пътъ своитѣ задължения. А ако ги посрѣща редовно, тогава ще послужи за изплащане на последната рата отъ този заемъ. Дотогава тази вноска ще бѣде олихвявана.

Г. Януловъ искаше да предложи изхвърлянето на тази сума отъ предложения законопроектъ. Това е съвършено изключено, защото нейното предвиждане се основава на единъ договоръ и, следователно, ако ние не искаме да накрѣпимъ договорнитѣ условия, не можемъ по никой начинъ да не предвидимъ внасянето на тази сума отъ срѣдствата на новосключения стабилизационенъ заемъ. Азъ никога не мога да се съглася съ подобно предложение. Сумата трѣбва да бѣде вписана. Но г. Януловъ намѣри за удобно по този случай да отправи много голѣми критики по заема, и да направи едно сравнение, което свидетелствува, че той съ тая материя, мога да кажа, е съвършено незапознатъ, че въ действителностъ той нѣма едно даже най-малко представление какъ се сключватъ държавнитѣ заеми, при какви условия се сключватъ и какво могатъ тѣ да дадатъ при днешното състояние на финансовото тръжище.

Г. Януловъ се спрѣ предимно върху два пункта. Той искаше да каже, че отъ бѣжанския заемъ ние сме употребили до сега една сума отъ около 400 милиона лева — не помня точно какви цифри приведе той — като сме платили като анюитети и лихви една голѣма сума за сѣщото време. И заключението му бѣше, че ако ние не бихме плащали тия суми по заема, щѣхме да имаме достатъчно срѣдства за стабилизацията на нашата монета, и следователно, нѣмахме да прибѣгнемъ къмъ новъ заемъ.

И въ единия и въ другия случай неговитѣ сведения сѣ съвършено невѣрни. Не допускамъ, че той не е въ състояние да разбере цифритѣ, но той манипулира по такъв начинъ съ тѣхъ — съжалявамъ, че отсъства сега отъ Народното събрание — щото действително се отива до едни заключения съвършено недопустими.

Ето какъ е положението на бѣжанския заемъ на 31 декемврий 1928 г.

Номинална сума: 4.500.000 долари и 2.400.000 лири стерлинги. Реализирани суми, при курсът 87 за доларитъ и 88 за лиритъ, 3.915.000 долари и 2.112.000 лири стерлинги. Като спаднемъ платенитъ 625.889 лири за съкровищнитъ бонове отъ 1912/1913 г., оставатъ долари 3.915.000 и лири стерлинги 1.486.110.

Отъ тая чиста сума за настаняване на бѣжанцитъ е използвана чужда валута както следва: за аванса отъ 400.000 английски лири срещу заема — 70.000 лири; за изплащане лихвитъ на аванса — 4.618 лири; за гербъ на облигациитъ въ Холандия 3.125 лири; за гербъ на облигациитъ въ Швейцария, Англия и Италия — 43.000 лири; разности по отпечатването на облигациитъ — 2.229 лири; разности по емисията на заема — 1.120 лири; добавъчна гаранция — тази, която сега се вписва — 168.750 долари и 90.000 лири; прехвърлени по смѣтката на комисаря въ лева — 1.000.000 долари и 300.000 лири; лихви и комисионна съ падежъ 1 юлий 1927 г. — 158.287 долара и 84.420 лири; лихви, погашение и комисионна съ падежъ 1 януарий 1928 г. — 169.565 долара и 90.435 лири стерлинги; лихви, погашение и комисионна съ падежъ 1 юлий 1928 г. — 169.565 долари и 90.435 лири; лихви, погашения и комисионна съ падежъ 1 януарий 1929 г. — 161.855 долари и 90.434 лири; лихви, погашение и комисионна съ падежъ 1 юлий 1929 г. — 28.260 долари и 15.072 лири; купени материали въ странство за Дирекцията на бѣжанцитъ — 24.144 лири, 0 пининги и 11 пени. Всичко използвана чужда валута 1.856.284 долари и 909.032 лири, които, като извадимъ, получава се въ остатъкъ: 2.058.715 долари и 577.077 лири. Къмъ тѣхъ се прибавятъ одобрени лихви — по който въпросъ азъ сѣщо така говорихъ — 173.234 долари и 72.458 лири. Следователно, имаме разполагаема сума всичко 2.231.950 долари и 649.536 лири. Одобрени по смѣтката на комисаря при Българската народна банка: 824.906.254 лева. Одобрени отъ Главната дирекция на бѣжанцитъ, Дирекцията на държавнитъ дългове и заземетресението: 593.912.891 л. Оставатъ на разположение въ Българската народна банка 230.993.363 л. Сега, г-да, друга една смѣтка, съ която ще отговоря на онова, което тукъ се каза. Изплатени суми за лихви, погашение и комисионна по 7% държавенъ заемъ отъ 1926 г. за настаняване бѣжанцитъ, за времето отъ 1 януарий 1927 г. до 31 декемврий 1928 г., върху частъта отъ заема, предназначена за настаняване бѣжанцитъ, имаме 260.879.163 л. Никакви 450.000.000 л.! Като спаднемъ отъ тѣхъ одобренитъ лихви върху находящитъ се въ чужбина на влогъ суми отъ заема 73.542.669 л., остава действителенъ разходъ за лихви, погашение и комисионна върху частъта отъ заема за настаняване бѣжанцитъ 187.336.494 л. Комисарятъ на Обществото на народитъ отъ смѣтката му въ лева при Българската народна банка е предатъ до 31 декемврий 1928 г. на Главната дирекция по настаняване на бѣжанцитъ 548.767.107 л.

Както виждате, действителнитъ цифри сѣ свършено други. И ако г. Януловъ би се интересувалъ отъ действителното положение на нѣщата, той би могълъ винаги да ги получи тѣзи цифри отъ мѣстото, което разполага съ тѣхъ и косто никога не ги е криело отъ никой народенъ представител. Обаче той намѣри за добре въ този случай да употреби една метода, която не може да не бѣде осъдителна за единъ народенъ представител, а още повече за едно лице, което претендира, че се занимава съ наука. Отъ тая цифра той не изважда лихвитъ, които сме получили, а отъ друга страна прибавя сумата, която ние сме дали за изплащане на аванситъ отъ 1912/1913 г., и по тоя начинъ съ прехвърляне на едни цифри въ други, отъ една смѣтка въ друга, той получава единъ резултатъ, който самъ по себе си е свършено невѣренъ, но който е направенъ, за да даде възможностъ на такива едри приказки, каквито той си позволи да говори тукъ.

Азъ мога да ви кажа, че работата, която е извършена съ сръдствата на бѣжанския заемъ, е напреднала значително и е пренесла голѣма полза на нашата държава. Ще ви дамъ сега нѣкои цифри за извършената отъ дирекцията работа, защото, може би, нѣма да имамъ възможностъ да направя това по-късно. Ето какви работи сѣ извършени отъ Главната дирекция по настаняване бѣжанцитъ.

Въ 1.030 села сѣ измѣрени земи 1.557.741 декара; парцелирани и маркирани върху терена въ 1.020 села — 1.121.247 декара; отъ тѣхъ сѣ раздадени досега на бѣжанцитъ 863.074 декара; ще бждатъ раздадени за пролѣтната реколта до края на месецъ мартъ още 258.173 декара.

Извършената работа по измѣрване на земитъ е колосална. Само онзи, който познава техническитъ мѣнотии, които сѣ свързани съ подобни измѣрвания, може да на-

прави една вѣрна преценка за положението неимовѣренъ трудъ въ случая. Безъ това измѣрване за никакво настаняване на бѣжанцитъ не може и дума да става.

Второ. Числото на бѣжанскитъ семейства, които сѣ изявили желание да се възползуватъ отъ заема, е 37.391, разпределени въ 1.264 села. Отъ тѣхъ досега сѣ получили земя 24.466 семейства. До края на месецъ мартъ ще се оземлятъ съ готови парцели още 4.148 семейства. Следва, че преди края на времето за тазигодишната реколта ще бждатъ оземлени и установени на окончателно мѣстожителство въ 1.030 села 28.614 бѣжански семейства, срещу изявилитъ желание за настаняване 37.391 бѣжански семейства. Виждате, че Дирекцията за настаняване на бѣжанцитъ досега, въ течение на тия две години, е извършила може да се каже,  $\frac{1}{4}$  отъ работата, за която с била създадена. Въ честъ на дирекцията трѣбва да се каже, че извършената работа, при нашитъ административни условия, е единъ рекордъ.

Добитъкъ, семена и инвентаръ. На 10.833 семейства сѣ раздадени 16.346 глави едъръ добитъкъ. На 16.516 семейства сѣ раздадени 6.595.661 кгр. семена. Оземленитъ вече бѣжанци сѣ плочили 7.569 коли, 7.583 плуга, 2.080 брани. Формиранитъ въ риболовни групи 200 семейства въ Месемврий, Анхило, Бургазъ, Созополъ, Василико и Ахтополъ сѣ получили 12 гъргъра, 12 гриба, 2 таяни и 46 лодки.

Четвърто — жилища. Досега сѣ построени 1.844 къщи; сключени сѣ договори и въ строежъ — 1.769 къщи. Всичко 3.613 къщи. Обявени на търгъ — 3.657 къщи. Общо 7.270, колкото сѣ били поискани досега отъ бѣжанцитъ.

Пакъ по този случай трѣбва да кажа, че Дирекцията за настаняване на бѣжанцитъ е работила съ максимумъ усилия и съ една бързина, която заслужава да бѣде изтъкната предъ Народното събрание. Министъръ-председателъ ме подсѣца, че има бѣжанци, които сѣ кастанени въ стари къщи и мѣста.

**Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ:** На емигриралитъ отъ тукъ.

**Министъръ В. Молловъ:** Ангажирани и изплатени суми. Ангажирани по сключени досега договори — 531.708.000; по нарядъ за добитъкъ и семена — 240.000.000 л.; за обявени на търгъ къщи — 260.000.000. За допълнителни работи по линията Раковски—Мастянажъ — 50.000.000; за Месемврийското блато — 26.000.000; за Стралджанското блато — 5.000.000; за Карабоазката дунавска низина — 110.000.000, или за тази цель — 191.000.000 л. А всичко ангажиранитъ въ работа суми сѣ 1.272.708.000 л.

Какъ може, следователно, да се лансиратъ едни цифри, които сѣ въ основата си свършено невѣрни, само и само да се произвежда нѣкакъвъ ефектъ, и съ тѣзи фалшифицирани цифри да се прави по-нататъкъ една дмагогия въ страната и да се поддържа, че заемътъ не билъ употребенъ по своето назначение и че ние сме били изпладили за лихви и анюитети много по-голѣми суми, или поне такава сума, каквато сме изразходвали за настаняване на бѣжанцитъ? Това е абсолютно невѣрно и азъ много съжалявамъ, че такива невѣрни цифри могатъ да бждатъ лансирани съ огледъ на различни, евтини ефекти.

Сега, г-да, нека ми бѣде позволено да кажа и друго. Критиката се основаваше и на друго едно обстоятелство, че ние не сме могли да употребимъ всички тѣзи суми веднага. То е ясно само по себе си. Обаче трѣбва да прибавя, че всѣжде другаде заемитъ сѣ сключени за едно постепенно употребление въ такава смисълъ, че разполагемитъ суми да бждатъ отпущани само споредъ работата, която ще се извършва. Ако ще строя линия, ще добия сръдства за тази работа, като зная, че линията ще бѣде строена въ течение на две или три години. Сѣщото е и съ настаняването на бѣжанцитъ, и съ всички останали приходоносни работи, които държавата би могла да предприеме. Никога не се сключва държавенъ заемъ по текуща смѣтка, а винаги той е дългосроченъ заемъ. И, следователно, самата тази мисълъ показва едно абсолютно непознаване на условията, при които се сключватъ държавнитъ заеми.

Втората критика бѣше, че произведението на този заемъ не било постѣпило веднага въ Българската народна банка. Сумитъ сѣ поставени въ разположение на Българската народна банка, само че тия суми не могатъ да бждатъ олихвени въ Българската народна банка тукъ, колдетъ тѣ трѣбва да се намиратъ въ чужди дивизи. Следователно, Българската народна банка, която не би имала

нужда от такива количества девизи, би била принудена, според теорията на г. Януловъ, да ги обърне въ левове, които не може да пласира. Защото два или три милиарда лева въ повече активъ на Българската народна банка означава едно, че ние трѣбва да увеличимъ банкнотното обращение, което не е въ съгласие съ другитѣ, по-високиѣ цели на нашата стопанска и финансова политика. За чуждитѣ девизи въ Българската народна банка лихви не можемъ да получимъ. Това е правило, което поне трѣбва да бѣде известно на единъ икономистъ, който претендира, че е такъвъ. Следователно, Българската народна банка трѣбваше да ги пласира, за да не ги държи безлихвени, и тя ги пласира при най-благоприятни условия. И, следователно, при това пласиране, ние губимъ само частъ отъ лихвитѣ, а една частъ получаваме обратно, когато, бихъ казалъ азъ, нормалното би било сумитѣ — така както се иска отъ г. Януловъ — да се намиратъ безъ лихва въобще. Следователно, и тукъ ние сме направили най-доброто възможно пласиране на паритѣ.

Прави се критика, че работитѣ на Дирекцията на бѣжанцитѣ не напредвали достатъчно и, следователно, сумитѣ не били веднага употребени. Азъ обяснихъ, че Дирекцията на бѣжанцитѣ блестяще е изпълнила своето назначение; повече отъ това тя не би могла да направи. Знаете какъ се работи при нашитѣ условия, па и при чуждитѣ условия не би могло да се работи по-бързо. Азъ знамъ, че длѣлото по настаняване на бѣжанцитѣ въ Гърция и досега продължава. Нашата дирекция е извършила настаняването на бѣжанцитѣ, може би, нѣколко пѣти по-бързо. Това се дължи несъмнено на организацията на тази дирекция, дължи се и на лицето, което Обществото на народитѣ е назначило за тази целъ и което съ своята опитностъ и трудолюбие е могло да извърши тази голѣма работа, но това се дължи и на нашия директоръ по настаняването на бѣжанцитѣ — единъ отъ нашитѣ най-опитни инженери. На тия две лица азъ съмъ дълженъ да отправя явна благодарностъ за извършеното длѣло (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ).

Г-да! Казва се и друго, че такъвъ заемъ въ историята не е имало, единъ страшенъ заемъ билъ, въ Австрия не било така. Азъ не желая да цитирамъ цифритѣ за Австрия, защото австрийскитѣ заемъ е по-старъ, но ще ви цитирамъ цифритѣ за унгарския заемъ, който е по-голѣмъ отъ бѣжанския заемъ и сѣщо е сключенъ подъ покровителството на Обществото на народитѣ, за да направите едно сравнение. Ще ви посоча общитѣ цифри за международния унгарски заемъ отъ 30 юний 1924 г. Номиналното количество въ Англия е 7.702.000 лири; номиналната лихва —  $7\frac{1}{2}\%$ ; емисионенъ курсъ 88. Ние имаме бѣжанския заемъ съ 7% лихва и емисионенъ курсъ 92. Чистото произведение на унгарския заемъ — 82, на нашия заемъ — 88. Съединенитѣ щати — 1.733.606 долара, лихва  $7\frac{1}{2}\%$ , емисионенъ курсъ  $87\frac{1}{2}$ , по-долу съ  $\frac{1}{2}\%$  отъ нашия заемъ; чисто произведение 80, когато за нашия заемъ е 87.

Г. Марковъ (з. в): Само че тѣ нѣматъ такива протоколи.

Министъръ В. Молловъ: Г-да! Мѣга да ви прочета цифритѣ и за заемитѣ, които сключиха Италия — за която сж по-тежки условията — Швейцария, Швеция, Холандия, Чехословакия и Унгария. Какъ може, следователно, да се прави нѣкакво сравнение и да се говорятъ такива страховити словеса, да ги кажа азъ — „най-страшенъ въ историята заемъ?“ Коя история? Не се познава историята, нито се познавагъ заемитѣ, а се прави една най-долнопробна демагогия. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. Марковъ казва, че нѣмало протоколи.

Министъръ В. Молловъ: Какъ да нѣма протоколи?

Г. Марковъ (з. в): Нѣма протоколи. Говорите за Съединенитѣ държави...

Министъръ В. Молловъ: Елате тукъ, г. Марковъ! Съ тази книга (показва нѣкаква книга) по Вашата глава! Не само има протоколи, ами много по-лоши протоколи.

Г. Марковъ (з. в): Вие говорихте за Съединенитѣ държави, и азъ тамъ Ви прекъснахъ.

Министъръ В. Молловъ: Извинете, но тѣ сж правилни преди насъ заеми. Това сж били първитѣ опити. Ние сме използвали тия чужди опити и сме издействували по-добри условия. (Глъчка)

Д. Апостоловъ (д. сг): Какъ ще сключватъ Съединенитѣ държави заеми.

Г. Марковъ (з. в): Азъ тѣй чухъ.

Председателъ: (Звъни)

Министъръ В. Молловъ: Това е за Унгария, една отъ победенитѣ държави. Но да ви прочета и протокола на австрийския заемъ. Азъ ги имамъ тукъ всичкитѣ протоколи, и по всички съмъ правилъ сравнение.

К. Пастуховъ (с. д): Г. Молловъ! Той е свързанъ съ отсрочка на репарациитѣ. Недейте чете само едното.

Министъръ В. Молловъ: Я си гледайте работата. г. Пастуховъ! Тѣ си плащатъ репарациитѣ.

К. Пастуховъ (с. д): Какво ще си гледамъ работата?

Министъръ В. Молловъ: Ама плащатъ репарациитѣ сега.

К. Пастуховъ (с. д): Отложиха имъ репарациитѣ за 20 години.

Министъръ В. Молловъ: Не е вѣрно.

К. Пастуховъ (с. д): За Австрия говоря.

Министъръ В. Молловъ: И за Австрия ще ви дамъ цифритѣ. Азъ съмъ проучвалъ всичкото.

К. Пастуховъ (с. д): Ама не говорите всичкото.

Министъръ В. Молловъ: Какъ да не говоря всичкото?

К. Пастуховъ (с. д): Кѣмъ статистиката, която ви дадохте, изтъкнахте една вноска, която ще се внесе тази година презъ м. августъ.

Министъръ В. Молловъ: Коя вноска?

К. Пастуховъ (с. д): Една сума, която ще се получи презъ августъ 1929 г. Вие я турихте въ общия сборъ. Манипулирате така, както обвинявате другитѣ, че манипулиратъ.

Министъръ В. Молловъ: Азъ турихъ разносикитѣ вътрѣ, за да направя по-голѣма цифрата, която Васъ интересува.

К. Пастуховъ (с. д): Тия обяснения ще трѣбва да ги дадете по-подробно въ комисията.

Министъръ В. Молловъ: И въ комисията по-подробно ще ги дамъ, и на Васъ ще ги дамъ, но пакъ нѣма да ги разберете.

К. Пастуховъ (с. д): Все Вие разбирате, джанамъ! Но какво сте разбрали, когато твърдите предъ едно Народно събрание, че репарациитѣ на Австрия не сж отложени? Това ли сте разбрали?

Председателъ: (Звъни) Моля, г. Пастуховъ!

Министъръ В. Молловъ: Г. Пастуховъ говори за репарациитѣ...

К. Пастуховъ (с. д): Говоря, че австрийскитѣ заемъ е свързанъ съ отлагане на репарациитѣ

И. Петровъ (д. сг): Г. Пастуховъ! Вие забравяте, че тамъ има единъ финансовъ контролъ. Какво ще кажете за едно българско правителство, което ще приеме този финансовъ контролъ?

К. Пастуховъ (с. д): И ние имаме финансовъ контролъ.

Нѣкой отъ лѣвницата: Ние имаме десетъ финансови контроли.

Министъръ В. Молловъ: На г. Пастуховъ имамъ да кажа следното Вѣрно е, че Австрия е получила разсрочка на репарациитѣ, но не е получила опрощаване на репарациитѣ. Плащане на репарациитѣ ще настѣпи. Вѣрно е, че Австрия е получила единъ заемъ подъ гаранцията не само на своитѣ приходи, но и подъ гаранцията на великитѣ сили.

Всичко това е вярно. Но, когато азъ правѣхъ бѣжанския заемъ, имахъ предъ себе си конвенцията отъ 1923 г., въ която сумата на нашитѣ репарации е вече опредѣлена, и плащания по репарациитѣ не сѣ починали. Ето какъ е разликата.

**К. Пастуховъ (с. д):** Г. Молловъ! И българското правителство се бори да получи сумитѣ, а не да стоятъ подъ лихва въ банцитѣ, обаче не можа да успѣе. И то искаше да разбира, че сумитѣ трѣбва да му бждатъ на разположение, за да може да стабилизира лева, и то искаше да даде това тълкуване на договоритѣ, което имъ се дава сега, но не успѣ, за съжаление. Това е, което трѣбва да признаете.

**Министъръ В. Молловъ:** Това съвършено не е вѣрно. Никога нѣма да го призная, защото то е една клевета.

**К. Пастуховъ (с. д):** Не е клевета. Има писма.

**Министъръ В. Молловъ:** Тогава това е неразбиране на работата.

**К. Пастуховъ (с. д):** Вие се борихте така да стане, но не сполучихте. И, като не сполучихте, ние не Ви упрекваме — трѣбваше да се борите — но следъ като не сте сполучили, недейте казва, че сѣ идеални условията.

**Министъръ В. Молловъ:** За васъ всичкото е лошо.

**К. Пастуховъ (с. д):** Не съмъ казалъ, че всичкото е лошо. Ние сме гласували за този заемъ, но той не е за хвалба.

**А. Пиронковъ (д. сг):** Въпросътъ е за цифритѣ, които г. Януловъ изнесе по-рано. Тѣ трѣбва да се опровергаватъ.

**Министъръ В. Молловъ:** Искамъ на г. Пастухова едно нѣщо да му кажа. . .

**К. Пастуховъ (с. д):** Азъ преди всичко съмъ гласувалъ за този заемъ.

**Министъръ В. Молловъ:** Зная, зная.

**К. Пастуховъ (с. д):** Не че е добъръ, но той трѣбваше да се гласува. Обаче да не се хвалимъ толкова! Онѣзи работи, които искаме да постигнемъ чрезъ него, не се реализираха така, както предполагаше българското правителство, както мислѣхме и ние. Това е моето разбиране. И защо се нахвърляте, г. Молловъ, срещу всѣки, който се опита да упражни каквато и да е критика противъ заема, и всѣкиго третирате като долнопробенъ демагогъ? Като-че-ли само Вие разбирате отъ финансовитѣ въпроси! Слава Богу, преди да бждете финансовъ министъръ, не съмъ Ви чулъ нито веднѣжъ да говорите по финансови въпроси.

**Министъръ В. Молловъ:** Тукъ азъ Ви чувамъ постоянно да говорите по финансовитѣ въпроси отъкогато азъ станяхъ финансовъ министъръ, тъй че имаме нѣщо общо съ Васъ. И двамата станаме финансисти едновременно!

**К. Пастуховъ (с. д):** (Казва нѣщо)

**Министъръ В. Молловъ:** Тая диверсия на г. Пастуховъ въ защита на г. Януловъ не се оправдава съ нищо. Азъ посочихъ съвършено други цифри, и азъ желая Вие, г. Пастуховъ, да бждете председател на една анкетна комисия, която да провери цифритѣ, и тогава ще се убедите, че моитѣ цифри сѣ вѣрни, а тия на г. Януловъ сѣ лъжовни. (Глъчка)

**Отъ сговориститѣ: (Къмъ социалдемократитѣ)-** Приемете анкетата!

**К. Пастуховъ (с. д):** Г. Януловъ туря въ тази смѣтка и сумата, която е платена на французкитѣ банки за стари дългове, а Вие я отдѣляте. Това обяснете на Народното събрание. Недейте се нахвърля. Той притури тази сума.

**Министъръ В. Молловъ:** Че какъ ще я притури?

**К. Пастуховъ (с. д):** Такава смѣтка прави той.

**Министъръ В. Молловъ:** Фалшива смѣтка прави.

**К. Пастуховъ (с. д):** Не е фалшива тя.

**Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ:** Г. Пастуховъ! Ако се върви по този пътъ на г. Януловъ, тогава да издържи той докрай: щомъ прибавя французката сума за аванситѣ отъ 1912/1913 г., трѣбваше да свали това, което щѣхме да плащаме годишно поради тѣзи суми. Ние щѣхме да плащаме само за тѣхъ 85 милиона лева годишно. А за заема плащаме всичко 168 милиона, значи годишно за заема плащаме 83 милиона лева. Такава ли е истинската смѣтка?

**К. Пастуховъ (с. д):** Г. министъръ-председателю! Ние искаме да посочимъ, че срещу единъ хуманитаренъ заемъ ни трѣснаха едни смѣтки, за да се уравниятъ дълговетѣ ни къмъ банцитѣ.

**Н. Кемилевъ (д. сг):** Опнете ухото на г. Януловъ, за да не излага партията ви.

**Х. Баралиевъ (с. д):** Вие си оправдете Сговора — за нашата партия недейте мисли.

**Н. Кемилевъ (д. сг):** Приемете анкетата.

**К. Пастуховъ (с. л):** Боли ни, г. Кемилевъ, като виждаме, че сключваме единъ хуманитаренъ заемъ, а накрая идватъ да ни кажатъ: трѣбва да плащате и на французкитѣ банки дълговетѣ си.

**Н. Кемилевъ (д. сг):** Даватъ ни се смѣтки, цифри. Азъ вървамъ на г. Молловъ — Вие вървате ли на г. Януловъ? Това кажете. Азъ твърдя, че това, което г. Януловъ изнесе, е заблуждение на Камарата.

**Министъръ В. Молловъ:** Г. г. народни представители! Азъ ви казахъ въ какво положение ние работихме — при една конвенция, вече утвърдена отъ Народното събрание, подписана отъ покойния Стамболийски. Следователно, за насъ не можеше да се повдигатъ такива въпроси, каквито бѣха повдигнати въ 1919 г. за Австрия. Въ края на 1919 и началото на 1920 г. се отнася къмъ Обществото на народитѣ, прави опитъ, за да поправи своето финансово положение и едва въ 1923 г. успѣва да получи обещание за заемъ. Унгария прави тѣзи опити по-късно, къмъ 1923 г., въ 1924 г. получава разрешение за такъвъ заемъ и го сключва. Но положението на Унгария е друго, нейнитѣ репарации сѣ опредѣлени по една скала и тя плаща сега по 5 милиона златни франка годишно репарации. Ако сега ние свържемъ репарационния ни въпросъ въобщо съ заемната ни политика на една или друга държава, това вече значително ще надмине обсъждането, което правимъ тукъ, азъ ще трѣбва тогава да се отдалеча твърде много, да отида много по-надълбоко, за да видимъ какъ, какъ и по какъвъ начинъ бихме могли да работимъ въ миналото, сега и въ близкото бждеще по въпроса за нашитѣ репарации. Но за това други пътъ. Азъ искамъ само да посоча условията на единъ другъ заемъ, сключенъ пакъ подъ покровителството на Обществото на народитѣ отъ една държава, която се ползува съ много международни симпатии, която има много защитници, които ние трѣбва постепенно да придобиваме, придобиваме ги и сме ги придобили, като се надѣваме, че това ще продължи и по-нататъкъ.

Сега нека ми бжде позволено да дамъ цифри за другъ единъ заемъ, сключенъ безъ покровителството на Обществото на народитѣ отъ една държава, която е въ числото на победителкитѣ, която е много по-голяма отъ България и която има много по-голямъ богатства — Ромъния. Нейниятъ заемъ се казва тоже стабилизационенъ. Ромънитѣ сключиха своя стабилизационенъ заемъ следъ като уреди въпроса за своитѣ стари дългове по-тежко, отколкото ние сме ги уредили, защото по нашитѣ стари дългове ние получихме мораториумъ. Не е вѣрно това, което се писа въ в. „Народъ“, че ние сме ги плащали въ французки франкове, защото по конвенцията отъ 1925 г., която се прилага отъ 1926 г., вече ги плащаме съ частъ отъ златенъ франкъ, следователно, базата на изчисленията е съвършено друга. И азъ тукъ мога само да съжалявамъ, че политиката на нашата държава е била да прави разлика между носителитѣ на нашитѣ държавни облигации, защото и сега тази разлика създава голѣми неприятности и голѣми мъжнотии за уреждането на този въпросъ.

**Г. Т. Данайловъ (д. сг):** И голѣми несправедливости, най-вече за българскитѣ подданици.

**Министъръ В. Молловъ:** Обаче мораториумътъ, който ние добихме, е едно облекчение за нашето съкровище, а

не едно отекчаване. Тази конвенция ни струваше 6 месеца разпаване и борби през 1925 г. Наистина, Ромъния уреди своите военни дългове съ известни отстъпки, но от друга страна тя уреди своите всевъзможни смътни с Германия при голъми тежести за нея. Азъ бихъ могълъ тукъ да кажа нѣкоя дума, какъ уреди смътните си с Германия, но ромънската държава трѣбваше да ги уреди и уреждайки ги не е могла да добие други резултати. Само следъ като Ромъния уреди всички свои дългове, вървейки по сѣщия пътъ, по който ние сме вървели и по който ние сме получили по-добри резултати, тя преди нѣколко дена, на 14 февруарий емитира своя заемъ. Ромънският заемъ е по-голѣмъ отъ нашия и е сключенъ при следнитѣ условия: номинална лихва 7%, както за нашия бѣжански заемъ, погасителенъ периодъ 30 години, а не 40, както е за нашия стабилизационенъ заемъ — едно — по-неблагоприятно условие; английската частъ на заема е при емиционенъ курсъ 88, когато нашиятъ е при 96, при цесоненъ курсъ 82, когато за нашия е 83; френската частъ е при емиционенъ курсъ 92, за нашия при 98-20; цесоненъ курсъ 83 за нашия 89. Виждате ли сега каква е разликата, за да може да цените по-правилно не само бѣжанския заемъ, но и стабилизационния заемъ? Ако сравните реалната лихва на нашия стабилизационенъ заемъ, който има 7½% лихва, съ реалната лихва на ромънския заемъ, който има 7% лихва по таблицитѣ на Schroder, по които се изчисляватъ всички реални лихви, вие ще добиете следното: английската частъ на ромънския заемъ е при реална лихва 8-69%, френската частъ — 8-58%, а на българския стабилизационенъ заемъ английската частъ е при реална лихва 8-37%, а френската частъ — 8-44%. Вие виждате ясно, че нашиятъ стабилизационенъ заемъ, сключенъ при едни неблагоприятни тържествени условия, които продължаватъ да съществуватъ и до днѣ днешенъ, защото английската банка сега покачи лихвата на 5½%, съ 1% наведнѣжъ, е сключенъ при по-благоприятни условия, отколкото заема на нашата сѣска Ромъния. Тогава защо се говори тукъ на едро, че условията на бѣжанския заемъ сѣ лоши? Политиката, която води правителството, е политика на усилия за възстановяване довѣрето къмъ България, което довѣрие се изразява въ цифритѣ, въ резултатитѣ, които получаваме. Та не може да се приказва така, както нѣкои приказватъ, че ние сме сключили най-страшния заемъ, че такъвъ заемъ историята не познава и т. н.

Сега да отговаря на г. Пастуховъ, който казва: „Вие се борихте всички суми по бѣжанския заемъ да бждатъ на наше разположение“. Дирекцията за настаняване на бѣжанцитѣ не можа да употреби веднага полученитѣ срдѣства, защото трѣбваше измѣрването на земитѣ да се повтори. Тсва не можеше да бжде извършено отъ Дирекцията за трудовитѣ земеделски стопанства, земитѣ трѣбваше да се измѣрятъ отъ картографическия институтъ, тъй трѣбваше да ги установи, защото имаше посочени земи, които не съществуваха, а това е една трудна работа. Можехме ли тогава да обърнемъ сумитѣ отъ бѣжанския заемъ въ лезове, когато нѣмахме една легално стабилизирана монета? Че какъ мислите вие, кой банкеръ, кой финансистъ, кой финансовъ комитетъ ще се съгласи на подобно нѣщо? Азъ тукъ мога да ви прочета протокола за австрийския заемъ, където изрично е казано нѣщо много по-лошо, отколкото за нашия заемъ, защото за нашия заемъ е казано, че сумитѣ се оставятъ на разположение на Българската народна банка и тя е, която ще ги пласира, когато за австрийския заемъ е казано, че сумитѣ ще останатъ въ разположение на комисаритѣ по заема и тѣ разполагатъ съ тѣхъ, както намѣрятъ за добре. Тукъ азъ веднага трѣбва да кажа, че комисаритѣ, като опитни хора, действително никога не биха позволили ощетяването на една държава. Тогава какъ можеше да се прави такова критика на заема за настаняване на бѣжанцитѣ, когато той се сключи при тѣзи условия? И азъ много съжалявамъ, че могатъ да се правятъ такива критики, че могатъ да се даватъ такива оценки, които съвсемъ не сѣ върни.

Азъ бихъ могълъ да кажа нѣщо и по задължността — макаръ че това излиза съвършено отъ предѣлитѣ на нашитѣ дебати — на голѣмитѣ държави преди войнитѣ и следъ войнитѣ, на държавитѣ кредиторки и дебиторки, за да видите кои държави изнасятъ и кои държави внасятъ капитали. Това ще бжде много интересно и много поучително, обаче азъ оставямъ настрана тази предистория. Ще се спра на последнитѣ заеми на нѣкои държави. Франция презъ 1921, 1922 г., когато започна да се колебае нейниятъ девизъ, прави два заема въ Америка,

единъ заемъ отъ 100.000.000 долари при 8% лихви и вторъ при 7½% лихва, назначени изключително за поддържане на френския девизъ. Когато презъ 1926 г. френскиятъ франкъ дохожда по отношение на английската лира 1:246, на сегашния министъръ-председателъ на Франция се удава съ остатацитѣ отъ сумитѣ отъ тѣзи заеми, следъ като той се е допиталъ и до Банкъ де Франсъ и до други специалисти, фактически да стабилизира французкия девизъ при база 125 франка за една английска лира. Мислите, че тия заеми съ 7½% и 8% лихва сѣ въ полза на френското държавно съгрозище? Далечъ не, г-да. Държавата въ нѣкои случаи е длъжна да прибѣгне къмъ подобни операции, защото е много по-важно за нея да запази своята монета, отколкото да допусне нейното проваляне, та тогава да търси вече много по-колосални срдѣства, каквито трѣбваше Австрия, Унгария и Германия да търсятъ, за да могатъ да поправятъ своитѣ монети.

Бѣжанскиятъ заемъ е хуманитаренъ, защото съ него се настаняватъ бѣжанцитѣ. Ние не сме търсили благотворителност и чуждитѣ банки и Обществото на народитѣ не правятъ благотворителност. Отъ този заемъ ние сме имали на разположение чужди девизи. Тѣзи цифри, които прочетохъ, се отнасятъ до девизитѣ, които сѣ постъпили въ Народната банка отъ бѣжанския заемъ. До сключването на стабилизационния заемъ ние сме крепили нашата монета благодарение на срдѣствата отъ бѣжанския заемъ. Следователно, това, което всички признаватъ, трѣбваше и тукъ да бжде признато. Не е малко нѣщо да закрепимъ фактически нашата девиза отъ декемрий 1923 г. до последно време; не е малко нѣщо да закрепимъ окончателно нашата девиза отъ 1926 г., когато започна намаляването стока на нашитѣ девизи и разколебането на нѣкои пѣнци на нашата девиза.

Г. г. народни представители! Да не използвамъ мнението на чужденци за условията на бѣжанския заемъ. Азъ съмъ пакъ длъженъ да изтъкна, че условията на бѣжанския заемъ сѣ прегледани отъ финансовия комитетъ при Обществото на народитѣ отъ най-опитнитѣ финансисти. Докладчикъ на бѣжанския заемъ предъ Обществото на народитѣ бѣше уважаемиятъ г. Вандервелдъ, който също така е запознатъ съ условията на тоя заемъ и който е от-правилъ къмъ българското правителство поздравленията си за успѣшното сключване на този заемъ. Уважаемиятъ г. Албертъ Тома също тъй даде голѣма помощъ при сключването на този заемъ. Никога той не е виждалъ въ неговитѣ условия нѣщо страшно, или нѣщо предисторическо, или историческо. Напротивъ, тъкмо обратното.

Азъ съмъ длъженъ отъ тукъ пакъ да изтъкна, че бѣжанскиятъ заемъ е една щастлива финансова операция, която отъ една страна помогна, както виждате, да разрешимъ бѣжанския въпросъ и отъ друга страна помогна значително да закрепимъ нашата девиза и да преминемъ единъ много критически периодъ на нашата финансова и на нашата стопанска история.

Азъ има да отговоря още на една идея, която тукъ не се лансира, но която е, така да се каже, отъ хвърковатитѣ идеи. Тая идея е: защо сме прибѣгнали до чужди заеми, а не сме прибѣгнали къмъ вътрешни заеми.

К. Пастуховъ (с. д): На Вашитѣ хора отговорете.

Министъръ В. Моллевъ: И на нашитѣ хора ще отговоря.

К. Пастуховъ (с. д): На вашитѣ хора отговорете, защото тѣ Ви гризатъ повече царулитѣ. Недейте отговаря само на насъ. Отговорете на Цанковъ, на Данаиловъ и на Михайковъ. Нашата позиция е била принципна. Тѣ казватъ, че съ вътрешни срдѣства можемъ да посрещнемъ нуждитѣ, следователно, да не сключваме заеми.

Министъръ В. Моллевъ: Моята речъ се отнася до всички.

Г. Т. Дансировъ (д. сг): Азъ поемамъ отговорността за това, което съмъ поддържалъ. Вие поемате ли отговорност за Вашата критика?

И. Януловъ (с. д): Вие се махнете, Вие идете при Франко-Белжъ.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Какво разправяшъ ти?

И. Януловъ (с. д): Идете въ управителния съветъ на Франко-Белжъ.

Г. Т. Данаилов (д. сг): Какъ смѣшъ да разпавяшъ такива мърсотии!

И. Януловъ (с. д): Азъ смѣя

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Ти знаешъ ли, че можешъ да получишъ заслуженото за такива мърсотии? (Отива къмъ народния представителъ И. Януловъ) Вземи си думитъ назадъ, защото отъ човѣкъ, който никой пжтъ не е ударялъ, можешъ да получишъ ударъ.

И. Януловъ (с. д): Какъ смѣте да ми викате така съ ржка. Азъ не присмамъ да Ви отговоря.

Председателътъ: Г. Стоименъ Савовъ! Влѣзте въ ролята си на квесторъ.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Това е недостойно за единъ народенъ представителъ!

И. Януловъ (с. д): Това е недостойно за Васъ!

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Вие ли ще ме учите, какво да права? Вие можете да говорите за моитъ действия като народенъ представителъ.

Председателътъ: Г. Савовъ! Влѣзте въ ролята си на квесторъ и поканете г. Януловъ да седне на мѣстото си.

И. Януловъ (с. д): Азъ предлагамъ анкета.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Какъ може такива мърсотии да говори единъ народенъ представителъ!

Председателътъ: Г. Стоименъ Савовъ! Трети пжтъ се обръщамъ къмъ Васъ, поставете г. Януловъ на мѣстото му.

Г. Чешмеджиевъ (с. д): Не може така! Трѣбва да има справедливостъ! Г. Януловъ говори отъ мѣстото си, а г. Данаиловъ дойде тукъ. Той трѣбва да си отиде на мѣстото.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Г. председателю! Това е мърсотия. Азъ желая тоя господинъ да се обясни и ако има нѣщо да ме обвини, да ме обвини. Но не може да говори мърсотии!

Председателътъ: Той не е въ състояние да Ви обвини.

И. Януловъ (с. д): Ако желаете, мога да се обясня.

Х. Баралиевъ (с. д): Г. Данаиловъ! Вие се показвате много чувствителенъ къмъ г. Януловъ. „Родна защита“ е издала цѣла брошура, въ която се визира Вашето име като участникъ въ банки. Идете се разпавете тамъ.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Въ какво е опетнено моето име? Моиятъ трудъ мога да го приложамъ където искамъ. Какво се мѣсите въ моитъ работи?

Х. Баралиевъ (с. д): Азъ не вземамъ страна, но ако Вие сте тъй чувствителенъ, разпавете се съ „Родна защита“.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Не ме интересува „Родна защита“.

Х. Баралиевъ (с. д): Вие знаете тая брошура, тя изнася работи, които единъ день могатъ да станатъ предметъ на Парламента. Въ нея се изнасятъ работи, които сж отъ общественъ интересъ. Или тѣзи работи сж върни, или не сж върни. Издава я една патриотическа организация. Споменаватъ се въ нея имената на Фаденхехтъ и други членове отъ болшинството. И министри се визиратъ въ тая брошура. Тоя въпросъ трѣбва да се разясни.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Какъвъ въпросъ желаете отъ мене да изясня, ще го изясня. Азъ желая Вие да бждете сждия.

Х. Баралиевъ (с. д): Вашето име е визирано въ тая брошура. Оправдайте се по този въпросъ. По този въпросъ дайте едно освѣтление на Парламента.

Нѣкой отъ сговориститъ: Направете запитване.

Х. Баралиевъ (с. д): И това можемъ да направимъ. Ако не го направите Вие, ние ще го направимъ. — Ние сме трета страна и се интересуваме отъ фактитъ, които се изнасятъ въ тая брошура. Вашето име, г. Данаиловъ, е визирано тамъ.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Какво е визирано, какви факти има?

Х. Баралиевъ (с. д): Г. Данаиловъ! Азъ не Ви обвинявамъ, азъ не посмамъ каузата на тая брошура, но въ нея се лансиратъ работи, които сж отъ общественъ интересъ. Преди да се нахвърлите върху г. Януловъ, справете се съ „Родна защита“. Тя е патриотическа организация, която е подъ ваше покровителство.

Н. Кемилевъ (д. сг): Не е истина!

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Това е лъжа!

Министъръ В. Молловъ: Г. г. народни представители! Азъ нѣма да говорямъ много дали можемъ да сключимъ вътрешенъ заемъ, само ще прочета таблицата за пуснатитъ въ обращение облигации отъ 6½% народенъ заемъ отъ 1921 г. до 31. XII 1928 г. Заемътъ е отъ 500 милиона левъ. Получени сж: отъ публична подписка 160.204.900 л.; отъ реквизиции 1915/18 г. и отчуждени здания 4.957.100 л.; отъ общинското управление на гр. Татаръ Пазарджикъ — 1.500.000 л.; отъ комитета въ гр. Пещера — 500.000 л.; отъ окръжната постоянна комисия въ гр. Пловдивъ 1.000.000 л.; отъ дадени въ заемъ на Бургаската градска община — 12.000.000 л.; на Ескиджумайската градска община 1.700.000 л.; на Пордимската селска община 1.000.000 л.; на Кюстендилската градска община 7.000.000 л.; на Плевенската градска община 12.000.000 л.; на Кривобарската селска община 1.000.000 л.; на Долноджумайската селска община 2.000.000 л. Всичко 204.862.000 л. Трѣбва да кажа, че всички тѣзи общини иматъ облигациитъ въ каситъ си и не могатъ да ги пласиратъ. Сега се отнасятъ съ молба къмъ Дирекцията на държавнитъ дългове, ако е възможно, да ги приематъ обратно. Горедолу е билъ принудителенъ пласментътъ на облигациитъ отъ този заемъ. Остатъкътъ отъ облигациитъ до 500.000.000 л. сж непласирани облигации, намиращи се и досега въ хранилището на Дирекцията на държавнитъ дългове.

Ето положението на вътрешния заемъ. Такъвъ вътрешенъ заемъ азъ никога не бихъ рискувалъ на нова смѣтка да направя.

Имаме другъ единъ заемъ, той е заемътъ отъ 1923 г. за изплащане на бѣжанскитъ имоти, който вече достига цифрата 2.000.000.000 л. Той е напълно принудителенъ, защото съ него се изплащатъ отчужденитъ имоти на бѣжанцитъ. Бѣжанецътъ получава 10% чиста сума, а останалото се дава въ облигации. Тѣзи облигации, при този принудителенъ пласментъ, иматъ единъ курсъ, който се колебае между 48—50 л., до 58—60 л.; следователно има едно обезценяване почти 50% споредъ времената.

Можемъ ли ние да мислимъ при туй положение за нѣкакъвъ другъ вътрешенъ заемъ? Не, г-да! Това е изключено за нашата пияца, изключено е при нашитъ сръдства, изключено е при нашитъ възможности. Следователно, колчемъ е трѣбвало да правимъ нѣкакви други финансови операции, или да пласираме по-голѣми сръдства въ извънредни работи, да задоволяваме амелиорационни, иригационни и пр. нужди на нашата държава, които всѣки день ставатъ все повече и повече, както преди войнитъ, като почнете отъ 1892 г. — азъ съмъ забравилъ по-първитъ заеми — та чакъ до 1909 г. и въ времето преди Балканската война, 1912/1913 г., българската държава е прибѣгвала до чуждия капиталъ, и това прибѣгване до чуждия капиталъ въпрѣки всички лихви и анюитети, които могатъ да се смѣтатъ по-най-разнообразни начини, е донесло благодать за българската държава, защото съ тѣзи чужди сръдства ние сме построили и нашитъ желѣзници, и голѣма частъ отъ нашитъ пжтища, предприели сме и свършили и редъ други работи и по този начинъ сме могли да уредимъ нашия собственъ домъ, нашата малка държава горедолу по-прилично, по-сносно, споредъ новитъ модерни изисквания на днешното време. Ние ще следваме този пжтъ на постоянно, на непрекъснато прибѣгване къмъ чуждия капиталъ всѣкога, когато нуждитъ бждатъ наложителни, защото никога една държава не прибѣгва до заеми, освенъ когато има действително една неотложна,

една неизбежна нужда. Разбира се, най-доброто е да плащаме собствени средства за тия цели стига да ги имаме. Колкото нямем и не можем да намерим чужди платежни средства било за нашите външни задължения, било за други цели, единственият път е този, и той е следван не само от България, а от всички държави. И аз мога да ви приведа цифри, за да ви осведомя как съществуват другите държави. Следователно, въ това няма нищо извънредно, нищо особено, нищо характеристично. Не може да се характеризира политиката на правителството като изключително заемна политика. Това е политика на финансова стабилизация, на стопанска стабилизация, при условията, при които е възможно това днес. И ние сме добили, при днешните условия, най-добрите възможни резултати. (Ръкоплъскания от сговористите).

**Председателът:** Които приемат докладвания § 6, моля, да вдигнат ръка. Болшинство, Събранието приема.

**Г. Т. Данаилов (д. сг):** Искам думата за лично обяснение.

**Председателът:** Имате думата.

**Г. Т. Данаилов (д. сг):** (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Аз ви моля да имате малко търпение да чуете две думи отъ менъ. Най-напредъ азъ протестирамъ срещу начина, по който г. Баралиевъ и г. Януловъ се отнесоха къмъ мене.

**Х. Баралиевъ (с. д):** Азъ не съмъ визиралъ Васъ.

**Г. Т. Данаиловъ (д. сг):** Моля Ви се.

**Т. Стоилковъ (д. сг):** Г. Баралиевъ! Не го прекъсвайте, чакайте да го изслушате. Обижда те хората, а не имъ давате възможност да дадатъ обяснение. Отнася се за честта на единъ депутатъ.

**Г. Т. Данаиловъ (д. сг):** Г. Януловъ подхвърли нѣкакви думи. Когато азъ въ едно прекъсване изяснявахъ въпроса, той ми каза: „Идете къмъ франко-белжъ“, а г. Баралиевъ ми каза: „Вашето име въ нѣкаква брошура се поменава“. Азъ отхвърлямъ всѣкакво подозрение върху моята дейност тукъ и вънъ отъ Парламента съ клетва и съ всички жертви, които ще ми наложите. Желязъ тѣзи господа да си оттеглятъ думите или да излъжатъ да се обяснятъ. Нашите имена се поменаватъ всѣки денъ въ вестниците. Моето име и това на моя синъ се поменаватъ даже и въ единъ вестникъ, изходящъ отъ нашата срѣда, в. „Миръ“, като ни клейматъ съ лъжи. Азъ не съмъ длъженъ да отговарямъ на всички клевети. Клеветите, злословието сѣ особено много развити у насъ. Азъ желя, ако знаете даже нѣкой дребенъ фактъ, да го изнесете, за да ви дамъ обяснения. Не може така да се нахвърляте срещу единъ човѣкъ, който въ свѣя животъ никога въ нищо не се е провинилъ. Г. Януловъ, Вие най-малко трѣбва да се нахвърляте така срещу единъ човѣкъ, който е Вашъ учител, който Ви е издигналъ до това положение, което имате днесъ. Така единъ образованъ и възпитанъ човѣкъ не постѣпва. Азъ моля г. Януловъ и г. Баралиевъ да кажатъ въ какъвъ актъ азъ съмъ обвиняванъ тукъ и вънъ отъ Народното събрание, за да дамъ обяснение. Така не може да се хвърлятъ обвинения и да се винятъ хората. (Ръкоплъскания отъ сговористите)

**Председателът:** Има думата народниятъ представителъ г. Илия Януловъ за лично обяснение.

**И. Януловъ (с. д):** (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Въ 6 часа влѣзохъ въ залата, и моите другари ми казаха, че почтениятъ министъръ на финансите е казалъ, какво моите цифри по бѣжанския заемъ не сѣтъ точни. Азъ веднага направихъ справка съ официалния докладъ отъ 1 ноемврий 1920 г., откъдето азъ взехъ тия цифри. Макаръ и да разбирамъ отъ цифри, азъ помислихъ, че може да съмъ събралъ, и за туй направихъ справка. Следъ като направихъ справката, азъ веднага запитахъ г. министра на финансите, не е ли съгласенъ да се занимаемъ съ този въпросъ наново въ Парламента, да се документираме, и да се види дали той е правъ или ние сме прави. Въ този именно моментъ азъ бѣхъ длъженъ да зашишавамъ данните и цифрите, които азъ изнесохъ отъ трибуната, лансирани и въ пресата. Вие си припомнете, че и въ своята речъ, при първото четене на законопроекта, азъ казахъ, че бѣжанскиятъ заемъ не се касае до сегашния министъръ на финансите, че въпросътъ за бѣжанския заемъ не се касае до болшинството, че въпросътъ

за бѣжанския заемъ е въпросъ на България, и предложихъ, първо, гаранцията отъ 83.000.000 л. да се залича, защото има достатъчно други гаранции, и второ, намиращите се суми въ странство да дойдатъ тукъ. Съ това азъ не съмъ събралъ. Дали сега ще се съгласятъ г. г. министрите да се занимаемъ съ тѣзи въпроси, съ данни да направимъ една анкета, то е другъ въпросъ.

**Т. Стоилковъ (д. сг):** Министърътъ на финансите предложи анкета на цифрите.

**И. Януловъ (с. д):** Нѣма нужда заради туй, защото данните и цифрите сѣт налице. Ако данните, изнесени отъ менъ, не сѣтъ върни за тази дата, за която азъ ги изнеса — защото азъ обичамъ да цитирамъ буквално, както е — азъ ще напусна трибуната, ще напусна Парламента и ще се откажа отъ политическа деятелностъ.

**Отъ сговористите:** Ей-й-й!

**Баралиевъ (с. д):** Какво ей-й-й!

**И. Януловъ (с. д):** Защо непременно искате да ме изкарате вашъ врагъ и защо непременно искате да ме накарате въ тия въпроси да внасямъ духъ на партийностъ? Както виждате, не внасямъ такъвъ духъ. Ние имаме хиляди други въпроси, по които сме скарани и се караме. Защо и по тия въпроси да се караме? И понеже се касае до една защита на бѣжанския заемъ до момента на разглеждането му въ Обществото на народите, до участието на Вандервелдъ, до участието на Албертъ Тома, до участието на Молловъ въ Женева, и азъ приподписвамъ, че действително се подготвяше единъ хуманитаренъ заемъ, който следъ това, въ рѣшетъ на банкери, се свърза съ условия и т. н. и въ сключването му станаха свършени нежелателни работи. Заради това азъ не грѣша, като казвамъ, че действително внесена сума въ България е свършено малка и, следователно, загубитъ ни сѣ много голѣми.

Въ този моментъ моятъ професоръ г. Данаиловъ ми махна така съ ръка; азъ го погледнахъ втори пътъ, той пакъ ми махна така съ ръка. Азъ разбирамъ какво значи тази ръка. Ние съ него за пръвъ пътъ въ живота си сме скарани за арбитражните сѣдилища.

Знаеки декларацията на министъръ-председателя, че моето предложение ще се разглежда едновременно съ законопроекта за свръхсметния кредитъ, азъ тази сутринъ, преди да отида на погребението на брата си, по телефона запитахъ Канцеларията на Народното събрание дали едновременно ще се разглежда и моето предложение. Отговориха ми: „Не, г. Януловъ, Вашето предложение е на точка 11 въ дневния редъ“. Казахъ си: по дефиниция г. Липчевъ не може да не казва истината — президентътъ е длъженъ да казва истината. Какво е това нѣщо? Азъ побързахъ за Народното събрание и когато дойдохъ тукъ, за да кажа думата си по въпроса за тѣзи 160.000.000 л., които се предвиждатъ за присъденитъ отъ арбитражните сѣдилища суми, въ този моментъ видяхъ същата тази нервностъ по параграфа за арбитражните сѣдилища, и г. Данаиловъ седи на същото мѣсто, на което седѣше по-рано г. Фаденхехтъ. Ако вземете да прочетете моята речъ, ще останете зачудени, защото ще видите, че на всѣка дума азъ съмъ билъ прекъсванъ отъ него. Но този жестъ на пренебрежение отъ негова страна азъ не мога да го понеса. Добре, че се стенографира; вижте завчера какво сте ме нарекли, а азъ абсолютно нищо лошо не съмъ Ви казалъ. Азъ Ви уважавамъ. Ако това не е вѣрно, тогава ще кажете: ехъ, вѣрно е, че Януловъ лъже тукъ. Азъ се въздържахъ, защото, казахъ Ви, и завчера, въ какви отношения сме били. И азъ съмъ написалъ десетъ статии за интелигентните хора въ България, защото тѣ сѣ знамена. Да се вардимъ, защото сме знамена!

**Нѣкой отъ сговористите:** И ти ли си знаме?

**И. Януловъ (с. д):** Азъ не съмъ, менъ ме изключете. Но трѣбва да знаете, че цѣлятъ български народъ гледа на насъ и на васъ.

Е добре, Вие ми махате така съ ръка, г. Данаиловъ. Азъ имамъ едно възражение, моето основно възражение, съ което азъ се явявамъ не само срещу Васъ и срещу нѣколцина депутати тукъ. Това основно възражение е, че не може депутати да бждатъ членове въ управителниятъ съвети на голѣми банкови групи. Азъ не обвинявамъ Франко-белжъ за това — това сѣ икономически

явления — че се занимава съ завладяване на нови стопански терени въ България и т. н. Шо ще я обвинявам? Това става и въ чужбина. Но единъ голѣмъ общественникъ не може да бѣде членъ въ управителния съветъ на Франко-белжъ. Не може, отъ друга страна, да бѣдатъ визирани открито такива общественици, безъ да се отговори отъ тѣхна страна съ нито една дума въ печата — нѣколко души депутати, за които се казва, че тѣ сж шурмували стари търговски сдружения въ България, индустрии и т. н., и по този начинъ малко по малко минаватъ въ чужди рѣце. И очевидно е, че съ това азъ искахъ да кажа: г. Данаиловъ, Васъ Ви визиратъ като членъ въ управителния съветъ на Франко-белжъ; какво дирите тамъ? Васъ Ви приписватъ нѣкои действия, които не само по наше мнение, но и по мнението на половината болшинство тукъ, сж непозволени. Даже е гласувано отъ Парламента на първо четене едно предложение отъ болшинството, на г. д-ръ Борисъ Вазовъ, за несъмѣстимостта.

Това сж моитѣ обяснения. И затуй азъ не мога да оттегля думитѣ си.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Това нѣщо става страшно, и азъ желая Парламентътъ да се произнесе.

Х. Баралиевъ (с. д): Искамъ думата за лично обяснение.

Председателътъ: Имате думата, г. Баралиевъ.

Х. Баралиевъ (с. д): Г. г. народни представители!

Д. Бъровъ (д. сг): Качете се на трибуната.

Х. Баралиевъ (с. д): Нѣма защо да се качвамъ на трибуната. Запазете спокойствие.

Г. г. народни представители! Азъ не съмъ обвинилъ въ нищо г. Данаиловъ. Азъ се намѣсихъ по поводъ инцидента, който стана между моя другаръ Януловъ и г. Данаиловъ, когато г. Данаиловъ реагира много силно — може да е въ правото си да реагира по таквъ начинъ — възмути се и дойде чакъ тукъ, при насъ. Мене ми направи впечатление това, защото не е г. Януловъ, който ще му направи невинно намекъ. Но ако г. Данаиловъ е толкова чувствителенъ и ако има негови другари отъ болшинството, които се представятъ като чисти общественици, тѣ би трѣбвало да реагиратъ за други едни обвинения, които сж хвърлени публично по адресъ на нѣкои общественици чрезъ една брошура на една патриотическа организация, каквато е организацията „Родна Защита“, въ която брошура се казва, че Ангелъ Куюмджийски се явява като единъ насаждачъ на чужди капитали въ българската държава, за да зароби страната, основава банки и въ този си стремежъ той не подбира срѣдства, за да насажда корупция дори и въ срѣдата на наши общественици. Визиратъ се имена на хора отъ болшинството, . . .

Председателътъ: Говорете по предмета.

Х. Баралиевъ (с. д): . . . че тѣ участвуватъ като членове на управителниятъ съвети на голѣми банкови предприятия и се стремятъ да създаватъ условия за подхлъзване на наши общественици. Въ тази брошура се изтъква, че има голѣми опасения за морала въ нашата страна. Тамъ се споменава името на г. Фаденхехтъ, тѣмъ се споменава името на сина на г. Малиновъ, тамъ се визира името на Стойчо Мошановъ, който сжшо така е членъ въ управителния съветъ на Франко-Белжъ.

С. Мошановъ (д. сг): Г. Баралиевъ! Никога, въ никой моментъ азъ не съмъ билъ членъ въ управителния съветъ не само на Франко-Белжъ, но на никоя банка въ България.

П. Анастасовъ (с. д): Защо не отговоришъ?

С. Мошановъ (д. сг): Кѣде да отговоришъ? — Азъ ще си дамъ оставката като депутатъ, ако се установи, че когато и да било азъ съмъ билъ една минута членъ въ управителния съветъ на която и да било банка въ България.

П. Анастасовъ (с. д): Въ Картела влизате ли, г. Мошановъ?

С. Мошановъ (д. сг): Азъ влизамъ въ петъ други дружества, но въ управителния съветъ на Франко-Белжъ никога не съмъ билъ членъ.

Х. Баралиевъ (с. д): Азъ не мога да твърдя, че това, което се изнася въ брошурата на „Родна защита“, е истина. Но ако се проявява тукъ такава чувствителностъ, обществения дѣлъгъ се налага на визирани въ тази брошура общественици да обяснятъ предъ обществото, предъ българското гражданство какво истина има въ това и какво не. Тази брошура се разпространява масово, тя внася цѣлъ смутъ и тревога въ обществото. И това го прави една патриотическа организация. Въ тази брошура се визира и името на министъръ-председателя г. Ляпчевъ въ връзка съ продажбата на едно праздно мѣсто. Съгласете се, че ние, които стоимъ на тѣзи банки тукъ, не можемъ само да мукаме въ Парламента; ние имаме задължението да повдигаме такива въпроси, да се освѣтляватъ и да се озонира атмосферата, защото иначе се създаватъ условия за много тежки събития въ България, за много голѣма демагогия. Недейте казва, че ние обвиняваме, за да се нахвърляме най-вулгарно. Ние не сме партизанствували и не партизанствуваме, а искаме да се хвърли едно освѣтление. Повтарямъ, дѣлъгъ е на визирани въ тази брошура лица да кажатъ своята дума, да дадатъ своитѣ обяснения по отношение на тази организация и на нейната брошура.

С. Мошановъ (д. сг): Е, какво да направимъ?

Председателътъ: Има думата г. министъръ-председателътъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Г. Януловъ взема думата отъ трибуната, следъ като се обясни г. Данаиловъ, за да признае, че той е казалъ думи, които не е трѣбвало да казва. Азъ така разбрахъ обясненията на г. Януловъ.

И. Януловъ (с. д): Съвършено друго казахъ. Азъ каквото казахъ, казахъ го.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ тѣй разбрахъ. — Но дойде г. Баралиевъ. И сега г. Баралиевъ слага въпроса така, както г. Януловъ го започна въ началото.

Г. Баралиевъ визира една брошура на „Родна защита“, която „Родна защита“, казва се, че е подъ покровителството на правителството. Мога да ви заявя, че нито една организация, която ратува противъ парламентаризма, не може да бѣде не само защищавана, но не може да бѣде и гледана добре — нито една. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Х. Баралиевъ (с. д): Разтурете я тогава.

Председателътъ: (Звъни)

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Чакай. Млъкни тамъ, за да се обясня.

П. Анастасовъ (с. д): Има депутати членове на „Родна защита“. Това сте вие (Сочи болшинството)

Председателътъ: (Звъни)

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Въ всѣко време, особено въ времената, които преживѣ нашата държава, никога не може да има по-голѣма пакостъ отколкото отъ подобни организации, наречени патриотически.

П. Анастасовъ (с. д): Браво! Това е добре.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Това е мое го дѣло убеждение.

Толкова, колкото се отнася до нѣкакво покровителство отъ страна на правителството на нѣкакви организации като „Родна защита“.

Досежно дѣлата на „Родна защита“. По много пунктове изъ България азъ се разправямъ и ще се разправямъ съ „Родна защита“ за работи, които не донасятъ нищо добро.

Специално по брошурата. Не съмъ я челъ, но имамъ сведения за нея.

Нѣкой отъ лѣвицата: Хубаво е да я прочетете.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ не мога всичко да чета.

П. Анастасовъ (с. д): Но народътъ я чете.

**Министър-председател А. Лячев:** Със убеждението съм, че няма да се mine много, а само няколко седмици, и ще се види, че тези, които са писали тази брошура, най-малко са орждия на интереси не по-добри, отколкото ония, които искат да преследват. Това ще се види! Хората едни на други завиждат; тѣ се преследват. Няма съмнение, че тази брошура е резултат на една завистъ.

Досежно дейността на една банка, каквато и да бъде тя, българска или чуждестранна. Г. г. народни представители! Може ли да се счита за престъпно онова, което нашите закони покровителствуват — организацията на капитала и на банкерското дѣло? Може ли така лекомислено да се хвърлят тук обвинения, без да се посочват факти, въ какво се състоят тѣ? Това нищо добро не донася за нашата страна. Това е пакостно. Ние имаме нужда от капитал, за да можем да поставим нашата страна въ условия да напредва. Какъ мислите вие — съ такива едни разбирания, когато даже въ Парламента се лансиратъ, че можем да постигнемъ такива цели?

Най-после, по въпроса, че този или онзи билъ членъ въ нѣкой управителенъ съветъ. — Случило се е така, че азъ не съмъ билъ членъ въ никакъвъ управителенъ съветъ на никое акционерно дружество. Но не мога да осѣдя нѣкого, ако е такъвъ. Ние преди всичко по законъ сме дали това право на всички, въ това число и на народните представители. Решението на болшинството се отнасяше, г-да, до участието на народни представители въ ония управителни съвети, които управляватъ автономни учреждения на държавата — специално мината „Перникъ“. Случаятъ няма нищо общо съ онова решение, по силата на което наши другари, щомъ станатъ членове на такива управителни съвети, си даватъ оставките. Какъ се смѣсватъ всички тези въпроси? Обичамъ да вѣрвамъ, че не само г. Януловъ и г. Баралиевъ, но и всѣки народенъ представителъ, па и всѣки българинъ, ще обмисли добре догде може да се приказва и кое не бива да се приказва, за да не се пакости на голѣмѣтѣ интереси на нашата страна. (Ръкоплѣскания отъ сговориститѣ)

**Председателъ:** Има думата народниятъ представителъ г. Георги Данаиловъ.

**Г. Т. Данаиловъ (д. ст):** Г. г. народни представители! Азъ досега не съмъ ималъ случай да видя нѣкъде, че единъ народенъ представителъ не може да участва въ управителенъ съветъ на нѣкое акционерно дружество или на нѣкая банка. И азъ едно мога да декларирамъ: ако г. Януловъ може да изнесе едно обвинение противъ менъ, даже отъ тази брошура на „Родна защита“, азъ ще тегля послѣдствията. Тамъ даже ме наричатъ „почтениятъ професоръ“. Авторътъ не е доволенъ, че съмъ участвувалъ въ управителния съветъ на банка „Франко-Белжъ“. Ако народното представителство смѣта, че това е несъобразно съ мандата, който имамъ като народенъ представителъ, азъ ще си предложа мандата и ще се откажа отъ това участие. Понеже тѣй се поставя въпросътъ, декларирамъ ви това. Но не може г. Януловъ да се закача по такъвъ начинъ и да казва: „Вървете въ „Франко-Белжъ“! Азъ съмъ въ България г. Януловъ! Азъ съмъ Ви училъ; азъ много катъ Васъ съмъ училъ, и вие нѣмате правото да ме оскърбавате. Ако народното представителство намира, че участието на единъ депутатъ въ управителния съветъ на нѣкое акционерно дружество е несъвмѣстимо съ мандата му, азъ съмъ първиятъ, който ще се откажа отъ такова участие.

**И. Януловъ (с. д):** Ще внесе такова законодателно предложение.

**Г. Т. Данаиловъ (д. ст):** Внесете, и ако се смѣтне, че е несъвмѣстимо, азъ ще се откажа отъ това участие. Азъ бихъ желалъ да се заинтересувате, за да видите, че никаква материална изгода не съмъ ималъ отъ това мое участие. Най-сетне не смѣя да споменавамъ името на едно, който дойде въ къщата ми и ме покани. Азъ не съмъ ходилъ да търся никого. Позволете, най-после, да имамъ и малко гордостъ, когато ми правятъ такава честь, да приема такава мѣсто. Готовъ съмъ да се откажа отъ всичко, което намѣрите, че е несъобразно съ мандата на народния представителъ. Но никѣде въ свѣта няма такова нѣщо. Въ Франция случаятъ е отъ свършено друго естество. Но оскърбленията на г. Януловъ не ги приемамъ. Не може по такъвъ начинъ да се отнасяме къмъ другаритѣ си. Азъ не му отговоря. Имамъ материалъ, за да му отговоря.

**Председателъ:** Г. г. народни представители! Този въпросъ се изчерпва. Смѣтамъ, че следъ даденитѣ обяснения г. Януловъ други пѣтъ ще бъде по-внимателенъ.

Моля, г. докладчикъ, продължете.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски (д. ст):** (Чете § 7 — вж. прил. Т. I, № 67)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председателъ:** Които приематъ № 7, моля, да вдигнатъ ръжка. Болшинство, Събранието приема.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски (д. ст):** (Чете § 8 — вж. прил. Т. I, № 67)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председателъ:** Които приематъ § 8, моля, да вдигнатъ ръжка. Болшинство. Събранието приема.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски (д. ст):** (Чете § 9 — вж. прил. Т. I, № 67)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председателъ:** Има думата народниятъ представителъ г. Стоименъ Савовъ.

**С. Савовъ (д. ст):** Г. г. народни представители! Виждамъ, че настроението не е много добро и минаватъ много параграфи безъ да се забележатъ. При все това, азъ ще се спра върху единъ въпросъ, който научавамъ като народенъ представителъ, ходейки между населението, и по който има много оплаквания. Състои се въ това. Гласува се една сума отъ 24 милиона лева за разложени алуминиеви и други монети. Добре прави правителството, че урежда всичкитѣ тези въпроси. Но азъ искамъ да кажа две думи за онѣзи банкноти отъ по 1.000 л., които поради това, че бѣха фалшифицирани, спласиха населението и то не знае коя е фалшива и коя не е фалшива банкнота. Тази фалшификация причини грамадни загуби, както и тѣй нареченитѣ „Ботеви“ банкноти. Тѣ сѣ малко, но ги има въ нашето население, то ги е добило отъ държавата като е дало единъ видъ своитѣ спестявания. Има и друга една лоша страна — може да се възползуватъ нѣкои спекуланти да ги събератъ на безценица и да ги предадатъ на Народната банка. Но държавата е длъжна да замѣни тези банкноти, които се намиратъ въ джобоветѣ на нашитѣ производители, за да се затвърди у населението вѣрата къмъ банкнотитѣ, къмъ Българската народна банка и къмъ държавата. Азъ смѣтамъ, че не правя никакво зло и не предизвиквамъ препирня — препирнитѣ ги оставамъ настрана. Това трѣбваше да се изтъкне по-напредъ, но и тукъ може да се каже, за да се направи нѣщо за въ бъдеще, за да има населението по-голѣма вѣра къмъ Народната банка. Народната банка може да понесе тази загуба за беднитѣ, тѣй да кажа, джобове на българския производителъ, да намѣри нѣкакъвъ начинъ тези банкноти да се осребрятъ, за да не плачатъ беднитѣ хора. Има такива банкноти и у вдовици, и у много бедни хора. А за единъ беденъ човѣкъ 1.000 — 2.000 л. сѣ много пари, г-да! Трѣбва да се намѣри чаката, за да се уреди тази работа.

**Председателъ:** Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

**Министъръ В. Молловъ:** Г. г. народни представители! Азъ си припомнямъ единъ случай, когато Народната банка обезсили известни банкноти, защото се установи, че нѣкакво количество отъ тия банкноти било подправено. Дали сега това действие на Народната банка отъ юридическо становище е напълно оправдано или не, въ този моментъ не мога да ви кажа. Това, което мога да ви кажа, е, че въ параграфа, на който се силава г. Стоименъ Савовъ, има различни пера, които сѣ отнесени на загуба на държавното съкровище. Обаче няма нито едно перо, което да е отнесено отъ Българската народна банка въ загуба на съкровището, поради това, че тя е трѣбвало да плати въ по-малко нѣкакви банкноти, които тя е извадила или е искала да извади отъ циркуляция. Всичкитѣ суми, които сѣ вписани въ §§ 1, 2 и пр., се отнасятъ до смѣтки, съ които се задължава съкровището, поради туй, че тези монети — това се отнася до монети — сѣ били издадени отъ държавата и предадени на Българската народна банка. Сега държавата ни не предава банкноти на Българската народна банка; банкнотитѣ сѣ собственост на Народната банка, тя е еми-

сионният институт, който ще трябва да преценява обстоятелствата, които предприема някакво действие. Не само в този случай. Савовъ, но има и други случаи, когато се установява, че също тъй извадени от циркуляция банкноти не са могли да бъдат осребрени, защото са се намирали в такива места, при такива условия, че заинтересованите не са имали физическа възможност да ги представят. Но съ всички тези случаи ще трябва да се сезира направо българския емисионен институт — Народната банка. И по този случай, аз мога да ви уверя, че ще изпълня моя дълг и ще сезирам Народната банка, ако тя може да направи нещо.

**Н. Кемилевъ (д. сг):** Г. министре! Тези банкноти са закупени на безценица от разни хора, които ги държат за всеки случай — белкимъ стане нещо. Азъ познавамъ много хора, които вземаха банкноти отъ 5.000 л. по за 50 л. — белкимъ стане нещо.

**Министъръ В. Молловъ:** Тукъ има само една сума, която внасямъ в тежестъ на съкровището — тя е за обменените руски рубли. Азъ внесохъ вече едно предложение за одобряване съответните постановления на Министерския съветъ, по силата на които Народната банка е приела различни видове руски рубли по единъ определенъ курсъ. Тези постановления са отъ 1920, 1921, 1922 г. Те не са утвърдени отъ Народното събрание, обаче загубитъ на Народната банка са отнесени въ загуба на съкровището.

Същото е и съ забележителните алуминиеви монети на сума 24.000.000 л., защото трябва да ви кажа, те са такъв болюк, каквото България никога не е виждала...

**С. Савовъ (д. сг):** Няма ли отговорни хора?

**Министъръ В. Молловъ:** ... и сега търся единъ купувачъ, който е намърлялъ някакъв възможенъ начинъ да ги обърне на торъ.

**С. Савовъ (д. сг):** На торъ ли?

**Министъръ В. Молловъ:** Да, на торъ. — Ако може да ги обърне на торъ, все ще има някой левъ за съкровището. Инакъ ще обърна вниманието на Народната банка.

(Председателското място заема подпредседателътъ Василь Димчевъ)

**Председателствуващъ В. Димчевъ:** Който приема § 9, моля, да вдигне ръка. Болшинство, Събранието приема.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски (д. сг):** (Чете § 10 — вж. прил. Т. I, № 67)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председателствуващъ В. Димчевъ:** Който приема § 10, моля, да вдигне ръка. Болшинство, Събранието приема.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски (д. сг):** (Чете § 11 — вж. прил. Т. I, № 67)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председателствуващъ В. Димчевъ:** Който приема § 11, моля, да вдигне ръка. Болшинство, Събранието приема.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски (д. сг):** (Чете § 12 — вж. прил. Т. I, № 67)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председателствуващъ В. Димчевъ:** Който приема § 12, моля, да вдигне ръка. Болшинство, Събранието приема.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски (д. сг):** (Чете § 13 — вж. прил. Т. I, № 67)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председателствуващъ В. Димчевъ:** Който приема § 13, моля, да вдигне ръка. Болшинство, Събранието приема.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски (д. сг):** (Чете § 14 — вж. прил. Т. I, № 67)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председателствуващъ В. Димчевъ:** Който приема § 14, моля, да вдигне ръка. Болшинство, Събранието приема.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски (д. сг):** (Чете § 15 — вж. прил. Т. I, № 67)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председателствуващъ В. Димчевъ:** Който приема § 15, моля, да вдигне ръка. Болшинство, Събранието приема.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски (д. сг):** (Чете § 16 — вж. прил. Т. I, № 67)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председателствуващъ В. Димчевъ:** Който приема § 16, моля, да вдигне ръка. Болшинство, Събранието приема.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски (д. сг):** (Чете § 17 — вж. прил. Т. I, № 67)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председателствуващъ В. Димчевъ:** Който приема § 17, моля, да вдигне ръка. Болшинство, Събранието приема.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски (д. сг):** (Чете § 18 — вж. прил. Т. I, № 67)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председателствуващъ В. Димчевъ:** Който приема § 18, моля, да вдигне ръка. Болшинство, Събранието приема.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски (д. сг):** (Чете § 19 — вж. прил. Т. I, № 67)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председателствуващъ В. Димчевъ:** Който приема § 19, моля, да вдигне ръка. Болшинство, Събранието приема.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски (д. сг):** (Чете § 20 — вж. прил. Т. I, № 67)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председателствуващъ В. Димчевъ:** Който приема § 20, моля, да вдигне ръка. Болшинство, Събранието приема.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски (д. сг):** (Чете § 21 — вж. прил. Т. I, № 67)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председателствуващъ В. Димчевъ:** Има думата народниятъ представителъ г. Никола Кемилевъ.

**Н. Кемилевъ (д. сг):** Г. министре! Тукъ има единъ заемъ на акционерното дружество „Луна“ въ София.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски (д. сг):** Той е по филма на Стамболийски.

**Н. Кемилевъ (д. сг):** Въ какво се състои тая работа? Това акционерно дружество какъвъ заемъ има?

**Председателствуващъ В. Димчевъ:** Има думата г. министърътъ на финансите

**Министъръ В. Молловъ:** На Филмовото акционерно дружество „Луна“, което е съществувало, изглежда, въ София, е открита, подъ гаранция на държавата, предъ Българската народна банка, специална текуща сметка отъ 500.000 л. за производство на филми — съгласно постановлението на Министерския съветъ отъ 17 юлий 1920 г. И Българската народна банка е отпуснала тази сума. Срещу дружеството е билъ издаденъ изпълнителенъ листъ. Сумата 358.000 л. е била събрана, а остатъкътъ отъ дълга на дружеството, който съ лихвите възлиза на 242.792 л., е останалъ несъбираемъ. Това постановление на Министерския съветъ се отнася до снемането на филмъ едно тържествено влизане на покойния Стамболийски въ София, когато той е билъ влаченъ на една строена кола не отъ коне, а отъ няколко застрастени партизани. Този филмъ е ималъ за целъ да възхити цѣла България. Не зная дали съществува или не съществува сега, но той е билъ снетъ и е струвалъ на държавата сумата 500.000 л. Държавата не е платила, но Българската народна банка е изплатила тая сума. Нещо е било събрано, но дружеството е било обявено въ фалитъ и сега остатъкътъ отъ тая сметка ще трябва пакъ да покрие държавата.

**Г. Марковъ** (з. в): И сега има държавни филми.

**Министъръ В. Молловъ:** Казвамъ, че каквото е могло да се събере отъ дружеството, събрано е, но то е вече фалирало и остатъкътъ е несъбираемъ.

**Н. Кемилевъ** (д. сг): Ами тоя Министерски съветъ, който е държалъ това постановление, не е ли отговоренъ?

**Министъръ В. Молловъ:** Това постановление на Министерския съветъ не е даже внесено за одобрение отъ Народното събрание; както и за рускитъ рубли — все постановления на Министерския съветъ, които не сж одобрени отъ Народното събрание, а държавното съкровище е ангажирано. Въ същностъ Министерскиятъ съветъ би трѣбвало да отговаря.

**Нѣкой отъ земледѣлцитѣ:** Трѣбваше ли да оставимъ тия нещастници да измратъ тогава?

**Н. Кемилевъ** (д. сг): Тогава нѣма да плащаме.

**Министъръ В. Молловъ:** Азъ на Народната банка не мога да откажа гаранцията на държавата, която е дадена формално; а който желае по-нататъкъ, може...

**Н. Кемилевъ** (д. сг): (Къмъ Г. Марковъ) Изглежда, бай Георги, че безъ протоколи е станала тази работа.

**Г. Марковъ** (з. в): Напротивъ, по рускитъ рубли има парламентарна анкета отъ наше време.

**Министъръ В. Молловъ:** Не сж тия рубли. Вне бъркате.

**Г. Марковъ** (з. в): Азъ не бъркамъ.

**Министъръ В. Молловъ:** Азъ имамъ вашата анкета гукъ. Тя се отнася до рублитъ, които Народната банка е купувала презъ войната. А пъкъ това сж рубли следъ войната.

**Г. Марковъ** (з. в): Не Ви изнася и не оставате да се говори за другитъ.

**Министъръ В. Молловъ:** Да Ви прочета постановлението.

**Г. Марковъ** (з. в): Ама Парламентътъ реши, че за рускитъ рубли има отговорници.

**Министъръ В. Молловъ:** Какви отговорници?

**Г. Марковъ** (з. в): Азъ ви казвамъ, че вие ги опростихте. Имаше анкета отъ Парламента и се реши, отговорниците да се дадатъ подъ сждъ.

**Министъръ В. Молловъ:** Анкетната комисиия е решавала за действията на Народната банка презъ войната,...

**Г. Марковъ** (з. в): И следъ войната.

**Министъръ В. Молловъ:** ... а това е следъ войната.

**Г. Марковъ** (з. в): И следъ войната — за единъ периодъ отъ 10 години.

**Министъръ В. Молловъ:** Съ това, което е ставало презъ войната, Вие сега искате да прикриете грѣхове тѣ си следъ войната. Голѣми грѣшници сте, г. Марковъ, по-добре мълчете!

**Г. Марковъ** (з. в): Азъ бѣхъ въ анкетната комисиия.

**Министъръ В. Молловъ:** А бе, зная.

**Г. Марковъ** (з. в): Като знаешъ, защо не казвашъ истината?

**Министъръ В. Молловъ:** Четохъ анкетата и тя е за презъ войната, а не за следъ войната.

**Г. Марковъ** (з. в): Анкетата бѣше за 10 години.

**Г. Т. Данаиловъ** (д. сг): Това сж други рубли. Когато рускитъ бѣжанци дойдоха тукъ, правителството имъ

откри кредитъ срещу известно количество рубли. Тѣ сж нови, а ония, за които Вие говорите, тѣ сж отъ време на войната.

**Председателстващъ В. Димчевъ:** Има думата народниятъ представителъ г. Никола Мушановъ.

**Н. Мушановъ** (д): Г. г. народни представители! Голѣмо впечатление ми прави другъ единъ въпросъ. Г. министърътъ на финанситъ казва, че нѣма постановление, утвърдено отъ Народното събрание. Тогава азъ смѣтамъ, че нѣма разрешенъ кредитъ отъ страна на Народната банка. Тукъ сега идемъ да гласуваме кредитъ за дружество „Луна“. Казва се, че нѣма постановление надлежно утвърдено отъ Народното събрание.

**Министъръ В. Молловъ:** Има постановление отъ Министерския съветъ, но тукъ дѣли е утвърдено, не зная.

**Н. Мушановъ** (д): Мене ми се чини, че формално не би трѣбвало да се предвижда това изплащане. Азъ бихъ искалъ да зная...

**Г. Т. Данаиловъ** (д. сг): Въпросъ е на отношение между държавата и банката.

**Н. Мушановъ** (д): Моля Азъ зная, че е въпросъ за отношение между държавата и банката, и сега държавата иска чисто и просто, като гарантъ, да изплати тѣзи вземания на Народната банка, да разчисти бакнитъ си въ Народната банка. Това е известно, но не тамъ е въпросътъ.

Споредъ устава на Народната банка, управлението ѝ не току-тъй може да се отваря текуща смѣтка на едно дружество „Луна“ или на каквото и да е друго, ако не познава кредитоспособността му. Сигурно, гаранцията на държавата ще да е опредѣлила разбирането на управителния съветъ на банката да даде тия пари. Азъ искамъ да зная, какъ управлението на Народната банка е авансирало тѣзи суми на дружество „Луна“. Да не би да е имало заповѣдь отъ надлежния министъръ да се дадатъ тѣзи пари, и абсолютно никакъвъ ропотъ да не е билъ проявенъ отъ страна на управлението на банката? Този въпросъ трѣбва да се разреши тукъ, когато се утвърждава постановлението на Министерския съветъ, защото за мене е интересно да зная, каква е отговорността на управлението на Народната банка, което, може би, мимо устава на банката е дало пари на едно дружество. Нали диримъ отговорности — ето тукъ азъ искамъ да зная, какви сж отговорноститъ на управлението на тази банка, защото все стари борчове се плащатъ.

Ето защо, азъ бихъ помолилъ, ако съ това не би се побъркало, този въпросъ да се отложи, докато се утвърди постановлението.

**Министъръ В. Молловъ:** Г. Мушановъ! Всичкитъ суми сж внесени за очистиване смѣтката на Народната банка подъ уговорката, че впоследствие ще бждатъ надлежно оформени. Следователно, въ тоя случай ние имаме същото положение. Но азъ Ви прочетохъ датата на министерското постановление за отпускане на тая сума подъ гаранцията на държавата. Това постановление на Министерския съветъ било съобщено на Народната банка и понеже, както е билъ тогавашниятъ уставъ на банката, гаранцията на държавата се е считала, като най-здрава, банката е отпуснала тази сума. Следъ туй дружеството е изпаднало въ несъстоятелностъ. Една частъ отъ сумата — 358.000 л. — е била събрана, а остатъкътъ, представляващъ лихви, се е оказалъ несъбираемъ. Дружеството е изчезнало, не съществува.

**Н. Кемилевъ** (д. сг): Да се отнесе тогава като загуба на банката.

**Министъръ В. Молловъ:** Не можемъ да направимъ това, защото има гаранцията на държавата, тя е поръчителъ.

**П. Палиевъ** (д. сг): Шомъ нѣма решение на Камарата, нѣма и задължение на държавата.

**Н. Кемилевъ** (д. сг): Постановлението на Министерския съветъ не е внесено въ Камарата. Тогава тая гаранция на държавата предъ Народната банка не съществува.

**Министър В. Моллов:** Такива работи не сж внасяни въ Камарата; защото, виждате, сега г. Марков се опита да хвърли вина. Ето ви постановления: отъ 7 ноември 1919 г. и т. н. — има ги напечатани и сж венсени въ Народното събрание, обаче нито едно не утвърдено. Банката е изпълнявала решенията на Министерския съветъ. Следователно, въ това отношение, азъ не мога нищо да направя, освенъ да призная това очистване на смѣтката, а по-нататкъ ще имаме обяснения съ самата Народна банка и съ задълженитѣ лица. А политическата отговорностъ е друга.

**Н. Мушановъ (д):** Политическата отговорностъ я нѣма, но дано гражданската да я има.

**Министър В. Молловъ:** Да. Издирваме всичко, г. Мушановъ. — Ето тукъ въ сжщата тази глава, има другъ единъ параграфъ, по който сжщо тъй бихъ могълъ да Ви дамъ обяснения. Той гласи: (Чете) „Остатъкъ по смѣтката на Министерството на външнитѣ работи за разни нужди на сжщото“. Когато стигнемъ до него, азъ ще Ви прочета съответнитѣ документи, за да видите, какъ е ангажирано държавното съкровище.

**Председателстващъ В. Димчевъ:** Които приематъ § 21, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски (д. сг):** (Чете § 22 — вж. прил. Т. I, № 67)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Н. Мушановъ (д):** А този случай съ Джамджиевъ, какъвъ е?

**Министър В. Молловъ:** По решение на Народното събрание, презъ 1921 г. на Хараламби Джамджиевъ бѣха отпуснати 200.000 л. за патентоване на нѣкакво изобретение за използване на воднитѣ сили, обаче отъ тая работа не излѣзе нищо, защото заемътъ е билъ отпуснатъ безъ предварително да се проучи това изобретение. Банката смѣта тоя заемъ за несъбираемъ. Опитала се е да го събере, обаче Джамджиевъ нѣма срѣдства, за да го заплати, и сега държи на открито тѣзи 422.270 л.

**Председателстващъ В. Димчевъ:** Които приематъ § 22, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски (д. сг):** (Чете § 23 — вж. прил. Т. I, № 67)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председателстващъ В. Димчевъ:** Които приематъ § 23, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски (д. сг):** (Чете § 24 — вж. прил. Т. I, № 67)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председателстващъ В. Димчевъ:** Които приематъ § 24, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски (д. сг):** (Чете) „Министерство на външнитѣ работи и на изповѣданията“. (§ 1 — вж. прил. Т. I, № 67)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председателстващъ В. Димчевъ:** Които приематъ § 1, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски (д. сг):** (Чете § 2 — вж. прил. Т. I, № 67)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председателстващъ В. Димчевъ:** Които приематъ § 2, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски (д. сг):** (Чете § 3 — вж. прил. Т. I, № 67)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председателстващъ В. Димчевъ:** Които приематъ § 3, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски (д. сг):** (Чете § 4 — вж. прил. Т. I, № 67)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председателстващъ В. Димчевъ:** Има думата народниятъ представител г. Никола Мушановъ.

**Н. Мушановъ (д):** Г. г. народни представители! Тая сума отъ близу 40 милиона лева се дава по нѣкаква си смѣтка на Министерството на външнитѣ работи. Не зная за кои бюджетни упражнения се отнася тя но цѣлитъ бюджетъ на това министерство е отъ 90.000.000 л. — значи, касае се за единъ заемъ отъ близо 50% отъ този бюджетъ. Това е много нѣщо, и азъ бихъ искалъ да зная нѣкои подробности. Касае се за остатъкъ отъ смѣтка, както е казано въ параграфа.

**Министър-председател А. Ляпчевъ:** Като започнете отъ 1918 г.

**Г. Т. Данаиловъ (д. сг):** Много по-рано.

**Н. Мушановъ (д):** Толкозъ по-зле тогава, защото навѣрно това ще сж пари, взети срещу разписки, и тѣзи плащания сж били утвърдени съ министерски постановления. Този параграфъ е много интересенъ.

**Председателстващъ В. Димчевъ:** Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

**Министър В. Молловъ:** Г. Мушановъ! Ще Ви обясня работата точно.

Споредъ книгата, които азъ имамъ, тази смѣтка започва въ Българската народна банка презъ едно доста отдадено време. Историята на смѣтката е следната. Презъ 1897 г. Българската народна банка е открила една смѣтка на Министерството на външнитѣ работи и на изповѣданията подъ № 3, съгласно XX-то постановление на Министерския съветъ отъ 9 априлъ 1897 г., протоколъ № 2. Задължавана е съ броенитѣ суми за поддържане на Екзархията, учебното дѣло и дипломатическитѣ консулства и агентства въ странство, а е завѣржавана впоследствие съ сумитѣ на разходо-оправдателнитѣ документи, оформени въ платежни заповѣди. На 1 май 1925 г., съгласно протоколъ № 61 отъ 30 априлъ 1925 г. на управителния съветъ на Българската народна банка, дебитното салдо на смѣтката № 3 на Министерството на външнитѣ работи и на изповѣданията отъ 36.892.849 л. 90 ст. е прехвърлено въ групата смѣтки „Държавно съкровище“, въ подсмѣтка № 41 на Министерството на външнитѣ работи и на изповѣданията. На 4 декември 1928 г., съгласно писмо № 7.476 отъ 1 декември 1928 г. на Дирекцията на държавнитѣ дългове и протоколъ отъ 29 септември 1928 г., гл. II, т. 3, дебитното салдо на смѣтката № 44 на Министерството на външнитѣ работи и на изповѣданията отъ 39.536.824 л. е било покрито отъ произведението на заема.

Съгласно цитираното XX-то постановление отъ 9 априлъ 1897 г. на Министерския съветъ, тая смѣтка № 3 на Министерството на външнитѣ работи и на изповѣданията, която всѣки министъръ на финанситѣ въ миналото време горедолу е знаелъ, е била открита въ размѣръ 100.000 л. Съгласно писмо № 8.373 отъ 16 септември 1915 г. на Министерството на финанситѣ, кредитътъ е билъ увеличенъ на 1.500.000 л. Съгласно писмо № 3.594 отъ 24 ноември 1917 г. на Министерството на финанситѣ, кредитътъ е билъ увеличенъ на 2.500.000 л. Съгласно писмо № 2.589 отъ 20 юлий 1918 г. на Министерството на финанситѣ, кредитътъ е билъ увеличенъ на 3.000.000 л. Съгласно писмо № 3.636 отъ 3 октомври 1918 г. на Министерството на финанситѣ и това подъ № 2.824 отъ 2 октомври 1918 г. на Министерството на външнитѣ работи и на изповѣданията, кредитътъ става неограниченъ. Съгласно писмо № 2.648 отъ 26 априлъ 1922 г. на Министерството на финанситѣ, смѣтката се закрива въ смисълъ да не се тегли никаква сума, а само да се внася до окончателното ѝ ликвидирание. Въ това отношение, азъ мога да Ви прочета и съответнитѣ писма, които иматъ известно значение. На 20 юлий 1918 г. кредитътъ става отъ 2.500.000 на 3.000.000 л. На 3 октомври 1918 г. се изпраща до Българската народна банка писмо, подписано отъ глав-

ния секретарь за министра. (Чете) „Приложено къмъ настоящето, изпраща Ви се въ преписъ писмото на Министерството на външните работи и на изповѣданията № 2.824 отъ 2 т. м., съ молба да наредите потрѣбното до Софийския клонъ на банката“. Писмото гласи така — ще ви го прочета, за да знаете причинитѣ на това задължение.

(Чете) „Поради развиващитѣ се събития и за да не останатъ евентуално царскитѣ легации и консулства въ странство безъ срдства, Министерството на външните работи и на изповѣданията даде нареждане на Българската народна банка Софийски клонъ, а превеждане на известни опредѣлени суми, предназначени за издръжката на царскитѣ легации и консулства, както и на екзархийското замѣстничество въ Цариградъ.

„Тия нареждания, обаче, поради изчерпване на разрешения на министерството кредитъ по текущата му смѣтка, Българската народна банка съ писмото си № 35.939 отъ 1 октомврий т. г., съобщава, че не може да изпълни докато не получи нужното отъ ваша страна разрешение.

„Вследствие изложеното, предъ видъ неотложната нужда отъ превеждане на сумитѣ, нуждни за издръжка на царскитѣ легации и консулства въ странство и невъзможността отъ друга страна да се намалятъ при сегашното положение задълженията на министерството по текущата му смѣтка, имамъ честъ да Ви помоля, г. министре, да дадете нужното разпореждане до Българската народна банка, Софийски клонъ, да изпълни най-бързо всички неизвършени преводи, за които е получила нареждане отъ министерството, както и да не спира превеждането на ония суми, за които би получила допълнителни нареждания, наложени отъ днешното изключително положение, което положение поставя министерството въ невъзможностъ да опредѣли съ точностъ нужния кредитъ по текущата му смѣтка.

Министъръ-председателъ, министъръ на външните работи и на изповѣданията:

(п) А. Малиновъ

Секретарь: (п) Радевъ

Началникъ-счетоводителъ: (п) Груевъ

Това писмо е било препроводено къмъ банката и Българската народна банка го и изпълнила. Следователно, кредитътъ е станалъ неограниченъ; разбирате по какви съображения, нѣма защо да ги повтарямъ.

На 26 априль 1922 г. се писа отъ Министерството на финанситѣ до Софийския клонъ на Българската народна банка: (Чете) „Умолява се Софийскиятъ клонъ на Българската народна банка да открие една нова текуща безлихвена смѣтка до размѣръ десетъ (10) милиона лева на името на Министерството на външните работи и на изповѣданията, която ще служи изключително за издръжка на външните служби на Министерството презъ 1922/1923 финансово година. Отъ тая смѣтка ще могатъ да се изтеглятъ суми съ писма, подписани отъ министра или упълномощеното отъ него лице и началника на бюджетно-контролното отделение при същото министерство, който ще има грижата после да оформява тия разходи. Тази смѣтка по никой начинъ да не превишава сумата десетъ (10) милиона лева.

Сегашната открита смѣтка на същото министерство да се закрие въ смисълъ: да не се теглятъ никакви суми, а само да се внасятъ суми, съ които да се завѣршава същата смѣтка до окончателното ликвидирание“.

Обаче сумата до това време е била станала доста крупна и се прави следующето разпредѣление. Това е на 13 юний. (Чете) „Съобщаваме ви за сведение и изпълнение, че приключването смѣтката на държавното съкровище за първото полугодие отъ настоящата 1922 г. трѣбва да стане съ раздѣление, т. е. за времето отъ 1 януарий до 31 мартъ съ 4% лихва, съгласно чл. 49 отъ закона за банката и, разбира се, за сумата надъ свободните 10.000.000 л., а за времето отъ 1 априль до 30 юний 1922 г. 4% за сумата 20.000.000 л., тоже надъ свободните 10.000.000 л., а за останалата сума — 3% — съгласно чл. 32 за бюджета на държавата за финансовата 1922/1923 г.“

Трѣбва да кажа, че системно презъ 1919, 1920 до 1925 г. напр., 1925 г. 14 априль — счетоводството при Външното министерство винаги е завѣршавало смѣтката като точна въ полза на Българската народна банка.

Както виждате нуждитѣ, които сж били неизбежни по онова време, сж заставили Външното министерство да действа по този начинъ. Тѣ не сж могли да бждатъ удовлетворявани съ бързи преводи. Преводитѣ на суми за нашитѣ легации въ странство, за заплати, за наемъ и т. н., не сж били възможни, и затова министерството си е служило съ такава смѣтка. Сега, съгласно ли е това съ закона за бюд-

жета, отчетността и предприятията? Азъ веднага ще отговоря, че не е съгласно. Текущата смѣтка въ Народната банка може да се отвори само по специаленъ законъ. Можеше да се отвори, ако българското Народно събрание би могло да бжде сезирано съ тогавашнитѣ бюджети и да даде тая възможностъ на оборотни срдства — така да кажа — на Външното министерство. Обаче това не е станало, и смѣтката е открита; сумитѣ сж изтеглени отъ Народната банка. Народната банка е изплатила следнитѣ суми — ще ви кажа, за да знаете какво е точно положението — (Чете) „За заплати и вещевствени разходи на легациитѣ и консулствата лева 8.900.005-21; за курсова разлика — 17.876.109; лихви на Българската народна банка за време отъ 1905 г. до — 4 декемврий 1928 г. — 12.760.709-79. Всичко лева 39.536.824.“

Сега, г-да, азъ се намирамъ предъ една текуща смѣтка, която съмъ длъженъ да закрия. Азъ я закрихъ, тя не съществува въ едната и въ другата форма. Трѣбва да кажа, че по тая смѣтка има още много неоформени суми, едно голямо количество документи изглежда да не сж дошли навреме, други документи сж непълни, а други — липсватъ. Има известни недоразумения, известни разпривии по тази смѣтка въ Външното министерство. Министерството е продължавало сроковетѣ, съгласно закона за бюджета, отчетността и предприятията, за оправдаване на тия суми, които сж за изплащане заплати и вещевствени разходи на легациитѣ и на консулствата, но това още не е направено. Азъ миналата година бѣхъ наредилъ двама финансови инспектори да провѣрятъ всички смѣтки, които се намиратъ въ Външното министерство, за да изчистятъ окончателно положението, което азъ считамъ, че е нередовно. Тѣ работѣха нѣколко месеца, обаче и тѣ не можахъ да намѣрятъ единъ окончателенъ изходъ. Нѣкои смѣтки се разчистиха, нѣкои не се разчистиха и сега отъ бюджетно-контролното отделение на това министерство се казва, че документитѣ се намиратъ въ министерството и чакатъ оформяването имъ. Азъ правя всички усилия това оформяване да стане чакъ по-скоро. Несъмнено, че следъ това оформяване ще има възможностъ да се получатъ известни суми обратно и, следователно, ще трѣбва да се направи едно измѣнение въ сумитѣ, които съществуватъ сега. Но дотогава азъ не мога освенъ да покрия тая смѣтка предъ Народната банка, защото считамъ, че тя не може да съществува по-нататѣкъ.

Колкото се отнася до другитѣ отговорности, г. г. народни представители, вие ще ги процените и ще видите, дали въ тоя случай има такива отговорности или нѣма. Азъ считамъ, че държавата е действувала въ времена много тежки и мъчни и че това сж суми, които не сж били злоупотрѣбени, а сж останали само неоформени чрезъ оправдателни документи.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Който приемятъ § 4, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски (д. сг): (Чете)

„Министерство на вътрешните работи и народното здраве.“

(§ 1 — вж. прил. Т. I, № 67)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Който приемятъ § 1, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски (д. сг): (Чете)

„Министерство на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството.

(§ 1, заедно съ обяснителната таблица къмъ него — вж. прил. Т. I, № 67)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Който приемятъ § 1, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски (д. сг): (Чете)

„Главно дирекция на желѣзницитѣ и пристанищата.“

(§ 1 — вж. прил. Т. I, № 67)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Който приемятъ § 1, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

**Замѣстникъ-докладчикъ И. Лѣкарски (д. ст):** (Чете)

(§ 2 — вж. прил. Т. I, № 67)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

**Председателствуващъ В. Димчевъ:** Има думата народниятъ представителъ г. Илия Януловъ.

**И. Януловъ (с. д):** (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Спомнете си, че следъ станалитѣ дебати на първо четене на законопроекта за извънбюджетния свръхсметенъ кредитъ по бюджета за 1928/1929 финансова година, се направи декларация отъ страна на г. министъръ-председателя, че, когато ще се разглежда на второ четене законопроектътъ и специално § 2 отъ бюджета на Главната дирекция на желѣзницитѣ и пристанищата, същевременно ще се разгледа и законодателното предложение за измѣнение на закона за разрешаване спороветѣ между държавата и стопанитѣ-строители на нѣкои желѣзници и пристанища. Следователно, същевременно ще се разгледа и законодателното предложение за измѣнение на закона за разрешението на спороветѣ на държавата съ стопанитѣ на предприятията — строители на нѣкои желѣзници и пристанища. Следъ тази декларация азъ запитахъ г. министъръ-председателя пакъ въ пленума, . . .

**К. Пастуховъ (с. д):** Може да я поддържа и сега.

**И. Януловъ (с. д):** . . . дали г. министъръ-председателътъ не сѣмта, че може да се случи нѣщо съ тази декларация, както се случи съ неговото обещание за юридическата формула.

**К. Пастуховъ (с. д):** Поспрате малко, той ще обясни.

**И. Януловъ (с. д):** Г. министъръ-президентътъ заяви категорически, че той нѣма да позволи да се гласува на второ четене чл. 2 отъ Главната дирекция на желѣзницитѣ и пристанищата, преди да се разгледа законодателното предложение за разрешаването на въпроса за решенията на арбитражнитѣ сѣдилища. И това се разбира само пр себе си не само защото има декларация отъ г. министъръ-председателя за това, но и защото, съгласно съ конституцията и правилника и съгласно съ здравия разумъ, иначе не може и да се процедира. Инакъ е все едно да бръкнемъ въ джоба на нѣкого и да откраднемъ пари. Никаква разлика нѣма! Има известни форми, има правилникъ, има законъ, има и конституция. . .

**К. Пастуховъ (с. д):** Има и дума на министра.

**Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ:** Ще я изпълня.

**И. Януловъ (с. д):** . . . има и дума на министъръ-председателя.

**Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ:** Да си говори. Той говори по предмета.

**К. Пастуховъ (с. д):** Нѣма защо да говори по предмета, когато. Вие по-рано казахте: сега да се приеме законодателното предложение, а после да се разгледа въпросътъ за кредита.

**Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ:** Азъ казахъ, и сега го поддържамъ, че ще дѣйде на второ четене този законопроектъ, ще дѣйде и респективниятъ параграфъ, за който говори г. Януловъ, и тогава всичко, каквото може да се даже по законодателното предложение, ще се каже въ свръзка съ параграфа и ще се реши въпросътъ.

**Отъ лѣвицата: А-ха**

**П. Анастасовъ (с. д):** Пакъ се отметнахте. Въпросътъ е билъ само да се мине мостътъ.

**К. Пастуховъ (с. д):** Това не е едно и също нѣщо, г. министъръ-председателю, това е едно помѣтане.

**Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ:** Същото. Никакво помѣтане нѣма

**К. Пастуховъ (с. д):** Пишманлъкъ има.

**Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ:** Продължавайте си приказката, г. Януловъ.

**С. Мошановъ (д. ст):** Говорейки по параграфа, ще говоримъ и по законодателното предложение.

**Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ:** Имате пълна възможност, г. Януловъ, да приказвате по Вашето предложение.

**И. Януловъ (с. д):** Г. г. народни представители! Ако ние сме дошли до такива отношения, щото г. министъръ-президентътъ да може да заяви, че не е направилъ една такава декларация, излишно е не азъ да говоря, излишно е изобщо да се разисква. Съ това Вие давате най-страшниятъ аргументъ противъ парламентаризма. Чувствувате ли какво се върши съ това? Най-напредъ нарушава се думата на единъ министъръ-президентъ, и то втори пътъ, следъ като по същество ни обеща да намѣри юридическа формула за избѣгване на този арбитраженъ грабежъ, и сега вече формално, безъ да може да съществува какъвто и да е споръ върху това. Миналия вторникъ, въ сѣщия вечеренъ часъ, той направи една декларация безусловна, въ която никой човѣкъ не може да се съмнява и да вложи въ нея две съдържания. Тази декларация е, че следъ станалитѣ разисквания ще се занимаемъ съ законодателното предложение, внесено отъ всички парламентарни групи, съ изключение на Сговора, редовно внесено въ Народното събрание, че предварително ще разгледаме този въпросъ на първо и на второ четене и тогава следъ второто четене ще отидатъ заедно двата законопроекта въ комисията и тамъ ще се гледатъ. Другъ смисълъ не можеше да има тази декларация. Но, ако се погледне по същество на въпроса, другъ начинъ на процедиране не може да има, г-да. Вие имате едно законодателно предложение, внесено въ Народното събрание съгласно конституцията. Вие (къмъ министритѣ) можете, съ съгласието на Държавния глава, да внесате въ Камарата законодателни предложения; тази прерогатива е дадена и на насъ, народнитѣ представители. Но тя е много мъчна. Ние сме изпълнили, обаче, всички необходими условия за занасянето на нашето законодателно предложение. То е раздадено редовно на народнитѣ представители, депозирано и въ бюрото, сложено е на дневенъ редъ, стоя въ продължение на 27 дни въ дневния редъ, сложено бѣ на дневенъ редъ въ продължение на 7 дни като втора точка същевременно съ този законопроектъ за свръхсметния кредитъ, за да се знае, че същевременно ще се гледатъ двата законопроекта, и снощи нашето законодателно предложение е сложено на 13 точка отъ дневния редъ, за да дѣйде днесъ г. министъръ-президентътъ да ни каже: „Е добре, каквото имате да говорите, говорете, ние сега ще разрешимъ въпроса“. Кой въпросъ? — Дали въпроса за кредита отъ 160.000.000 л. или въпроса за начина на изпълнението на арбитражнитѣ решения, за който има внесено законодателно предложение? Та това сѣ два свършено различни въпроса. И когато имате единъ въпросъ по същество, сложенъ на дневенъ редъ, съгласно съ изискванията на конституцията и правилника, сложенъ на разискване, и снощи изкуствено го махвате отъ дневния редъ, като днесъ заявявате, че се отказвате отъ декларацията си същевременно да се гледа на второ четене заедно съ този законопроектъ, а въ това време ми се каза: „Каквото имате да кажете, ще го кажете; въпросътъ ще се разреши самъ по себе си съ гласуванетоъ или съ отхвърлянето на § 2“ — ясно е, че има едно грубо нарушение не само на конституцията и правилника — тукъ има грубо нарушение на дадена дума. Азъ съмъ отъ 15, може би и повече, години въ Парламента и мога да кажа, че за пръвъ пътъ въ живота си азъ срѣщамъ такива отношения въ Парламента. (Оживление всрѣдъ сговориститѣ) Никога не може да се гласува единъ кредитъ, когато законътъ за тоя кредитъ е висящъ, а ще повече — за кой кредитъ? — за единъ кредитъ, за който сѣ се произнасли тукъ 20 речи, всички все съ сѣщото съдържание, все съ сѣщата основна мисль: че по никой начинъ валоризация не може да се допусне, защото я нѣма въ нашето законодателство и защото на никого друго не е валоризирано; второ, защото по никой начинъ не може да се допусне валоризация за сѣщитѣ лица въ качеството имъ на кредитори, а тѣ въ качеството на дебитори да се възползуватъ отъ закона за мораториума, или изобщо отъ плащането легъ за левъ, да се възползуватъ отъ закона за Българската народна банка отъ 1919 г. Той е единъ необикновенъ въпросъ не само по тия съображения, на които ви спрѣхъ просвѣтеното внимание, но и по друго едно съображение — една частъ отъ народнитѣ представители сѣ лично заинтересовани въ разрешението на този въпросъ, . . .

**П. Анастасовъ** (с. д.): Има и министри заинтересовани. Има и министри сродници съ лицата, които сж били въ управителнитъ съвети на тия предприятия.

**С. Мошановъ** (д. сг): Да се откажатъ отъ роднинството си ли искате?

**Д. Зографски** (з. в): Ще се направи отводъ за тѣхъ.

**И. Януловъ** (с. д): ... има депутати, които сж формално адвокати на тия предприятия — ако искате мога да ви цитирамъ и обявление въ „Държавенъ вестникъ“: Обявление. Свиква се годишното събрание на това и това акционерно дружество за постройка на тая и тая желѣзница. Дневенъ редъ: първа точка — изборъ на ликвидатори; втора точка — опредѣяне възнаграждението на нашия адвокатъ, да не му казвамъ името — ...

**П. Анастасовъ** (с. д): Бъровъ.

**И. Януловъ** (с. д): ... депутатъ въ Парламента. Отъ друга страна има лица, които сж заемали служба като съдии въ разрешаването на този въпросъ, като представители на държавата, като представители на компаниитѣ. Най-сетне азъ съмъ длъженъ когато отбранявамъ тая идея, съ цѣлни сили на съвестъ и честъ, да се обърна къмъ г. Кимонъ Георгиевъ. Тукъ стои единъ бившъ министъръ, въ мотивитѣ за оставката на който има една частъ, въ която той напълно сподѣля това, което азъ сега разпирямъ. Истина ли е или не е истина, г. Кимонъ Георгиевъ?

Тукъ има другъ единъ народенъ представител — г. Пждаревъ — който също така ви заяви тукъ, и като съдия съ особеното си мнение, че това е едно грубо нарушение на законитѣ и едно изнасилване на обществената съвестъ. Миналия пътъ той съ единъ тихъ гласъ и съ една сърдечностъ ви каза: „Вървете по пътя на легалността. Дайте възможностъ поне формитѣ — както ви каза завчера и г. Никола Мушановъ — да се спазятъ тогава, когато е очевидно, че тукъ се защищаватъ интереси на групи, лица и се върши едно закононарушение“. И г. Пждаревъ продължи: „Нека г-да, вървимъ по легаленъ пътъ, нека направимъ всичко възможно да се изясни този въпросъ защото иначе отваряте пътя на нелегалността, иначе давате видъ, че Парламентътъ нищо не може да направи, създавате едно убеждение, че Парламентътъ е лъгавъ, че Парламентътъ може да се лъже“. Това ви го казва единъ отъ вашитѣ лидери.

Е, г. г. народни представители, ако има другъ случай, при който истината да е така несъмнена, така ясна, бихъ желалъ да го посочи нѣкой отъ васъ.

При това положение, азъ моля г. министъръ-председателя да се съгласи, щото заседанието да се вдигне още сега тази вечеръ, като въ дневния редъ за утре се сложи законодателното предложение за измѣнение закона за арбитражнитѣ съдилища. Ще го разгледаме по принципъ, ще го изпратимъ въ комисията, ако го приеме — може би да го отхвърлите и, когато го отхвърлите, свърши се въпросътъ. Но азъ храня една надежда — и ви казвамъ това открито, защото виждамъ, че искате да го заобиколите — храня, казвамъ, надежда, че ако бждете оставени свободни, вие ще го гласувате. Азъ мога да ви посоча даже имена на хора ваши, които желаета да го подпишатъ. Азъ, обаче, шантажъ не искамъ да правя; азъ се мъча да запазя достойнството си на депутатъ. Е, г. г. народни представители, опасността, че това законодателно предложение ще бжде гласувано и, следователно, 160-тъ милиона нѣма да отидатъ въ джоба на нѣколко акционери, тази опасностъ ви кара тази вечеръ да извършите най-грубото нарушение и да го поднесете на Държавния глава да го санкционира.

Моля, прочее, г. Ляпчевъ да отговори най-напредъ на този въпросъ: дали е съгласенъ да се вдигне заседанието, съгласно неговата декларация по-рано тукъ, като се сложи нашето законодателно предложение на първа точка отъ дневния редъ за утре? Ако то се отхвърли, отхвърлено ще бжде, но, ако не се отхвърли, ще отиде въ комисията и, каквото реши тя, при разглеждането му на второ четене ще се съобразите съ него, каква сума да отпуснете. Г. министърътъ на финанситѣ досега непрекъснато ви казваше при всѣки параграфъ: за този параграфъ има законъ, за този параграфъ има министерско постановление, само за този параграфъ — който сега се разисква — нѣма, но законодателното предложение е раздадено, то ще бжделожено на дневенъ редъ, ще се разгледа и ще се свърши.

**Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ:** Г. Януловъ! Сериозно ли приказвате?

**И. Януловъ** (с. д): Най-сериозно. — Ама азъ Ви питамъ, какво направихте за изпълнението на Вашата декларация?

**Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ:** Какво е съдебно решение?

**И. Януловъ** (с. д): Не ме учете. Ако 6 години съмъ избиранъ за редакторъ на адвокатитѣ, позволете ми да разбирамъ отъ съдебно решение. Азъ разбирамъ, какво значи съдебно решение.

**Ц. Пупешковъ** (д. сг): Какво значи изпълнителенъ листъ?

**И. Януловъ** (с. д): Азъ знамъ, какво значи изпълнителенъ листъ. И Вие знаете, какво значи изпълнителенъ листъ, но Вие знаете, какво значи предвиждане на единъ кредитъ. Когато има изпълнителенъ листъ, издаденъ съ превъзхождение на правата на единъ съдъ, въ Парламента се внася законодателно предложение, не за да се измѣни решението, а за да се корегира кредитътъ.

**К. Пастуховъ** (с. д): Ще намѣримъ законна форма, стига да искате, но да се постави на дневенъ редъ законодателното предложение и да си изпълни думата г. министъръ-председателъ.

**И. Януловъ** (с. д): Какъвъ е начинътъ на изплащането на изпълнителния листъ? Съгласно закона за Народната банка отъ 1919 г., изпълнителенъ листъ въ златни лева се изплаща въ книжни левове. Той ще бжде платенъ, но начинътъ на плащането не е разрешенъ отъ Парламента никога, повтарямъ, никога. Тукъ има професори юристи — не ги каня да взематъ думата, но тѣ най-добре разбиратъ моята дума — никога българскиятъ Парламентъ не е разрешилъ, нито пъкъ Министерскиятъ съветъ дори, като изпълнителна властъ, не е разрешилъ, изплащането да става валоризирано, и то между 9 и 13½ лева. Четохъ ви миналия пътъ решението на Народното събрание — въпроситѣ да се сложатъ само на арбитражни решения. Четохъ ви и постановлението на Министерския съветъ — „Упълномощава се министърътъ на желѣзницитѣ да представлява българската държава въ тия арбитражи“. И чакъ въ помирителния записъ фигурира следната фраза: „Понеже компаниитѣ настояватъ за заплащане половината въ злато и половина въ сребро, а българската държава настоява, че изплащането трѣбва да става съ законното платежно срдство, български левове — и пр.“ Значи това е мнението на българската държава.

Питамъ сега, тази българска държава, която поддържа, че не признава валоризация, защото туй е мнението ѝ, туй сж законитѣ — тя, която въ Парламента си не се е занимавала съ този въпросъ, питамъ азъ, може ли да допусне, щото Народното събрание да гласува една сума отъ 160 милиона лева, когато сумата е 14½ милиона лева? Искате съдебнитѣ решения. Има ги съдебнитѣ решения. Сумата е опредѣлена, както я казвамъ. Защо валоризирате?

Да се съгласимъ да поправимъ цифрата, съгласно съ българскитѣ закони. Това е тя цифрата, Кой ви оспорва изпълнителнитѣ листове, кой ви оспорва решенията? Ето цифрата! Но другото защо ще го взематъ предприемачитѣ? И особено по второто съображение, за което и най-последниятъ еснафинъ и най-последниятъ бакалинъ въ тази страна би ни се смѣлъ; то е, че като взематъ тѣ тия 14½ милиона лева, длѣжейки ги на Българската народна банка, ще ги внесатъ, ако искате ги кажете златни, ако искате ги кажете китайски. Пропуснато е отъ дирекцията по постройката на желѣзницитѣ, пропуснато е отъ Министерството на финанситѣ, пропуснато е отъ Министерския съветъ, пропуснато е и отъ арбитражнитѣ съдилища, въпрѣки настояванията на Българската народна банка съ два официални акта — интервенция съ изложение и интервенция за встъпването ѝ въ качеството на трето лице — пропуснато е туй взаимно задравкване да се извърши; имамъ да ти давамъ, имамъ да ми давамъ — става прихващанне. Това е пропуснато. Сега фактитѣ сж налице: имате дебитори, имате кредитори — ще стане това прихващанне. Но кой може да ни прости този грѣхъ, ако ние, зѣаейки, че тия хора ще заплатятъ 14½ милиона лева на Българската народна банка, срещу тѣхния дългъ, ние имъ дадемъ 160.000.000 л. А quel titre,

на кое основание, въз основа на кой закон? Ние сме се кнели да пазим законите. Независимо от това, че трябва да пазим конституцията и т. н., има закони в туй царство, които също трябва да се пазят. Завчера възрази г. проф. Данаилов: „Не правите разлика, г. Муханов — едното вземане е парично, Българската народна банка има парично вземане, а другото вземане е за постройка на железницата“. Ние отговорихме, че за построяване на железницата компаниите си получили до последната стотинка парит. Четох ви какви са новите искания на предприемачите: за закъснели вземания, за връщане неправилно взети глоби — все парични вземания. Но и да не беше така, казвам, сжитите компании, които ще вземат тези пари, с какво изплащат взетите материали на лицата, на които дължат, с какво изплащат на своите подприемачи, инженери и т. н.? Не им ли изплащат с български левове?

От друга страна, ако това положение е ясно — оставям юридическата му страна настрана, макар че г. проф. Данаилов, по моето мнение, гръши, защото тия вземания в края на краищата са обърнати в пари — аз държа върху тоя факт, че дори и да се поддържа, че задълженията на компаниите към Българската народна банка са парични, а задълженията на държавата към тия компании са за материали и т. н., виждате, че фактически това не се оправдава. Съгласно закона за Народната банка от 1919 г. и съгласно забележка втора към чл. 1 от закона за мораториума, не ви дирият откъде произхождат задълженията ви. Вие много добре знаете, че за парични задължения никога не може да се дири откъде произхождат, освен ако искате да ги оборвате по същество. Дължите ми 200 л. по запис — да, но дължите ми ги за материали, за пари, за труд. Такава разлика защо ще правим? Аз бих питал: парит на Българската народна банка, който са взети, за какво са употребени? Не са ли употребени за материали? Във в. „Зора“ аз видях едно законодателно предложение; не знам то дали е ново, но то съдържа втората част от моето законодателно предложение. Там се казва: „Понеже спрямо предприемачите не се прилага законът за Българската народна банка от 1919 г., изплащанията стават в книжни левове“; то значи в тоя спор временен тоя закон се суспендира. И следователно, когато ще отидат да изплащат задълженията си на Българската народна банка, предприемачите не могат да се възползват от единия закон, суспендиран за тях, когато ще имат да получават пари. Тъ не могат да кажат: „Тоя закон не съществува за нас, когато имаме да получаваме пари“, а когато имат да се издължат, да се издължат с 1/27 въз основа на тоя закон. Няма две мнения по този въпрос нито в юридическа сръда, нито в сръдата на обществото, нито в сръдата на Парламента.

Е добре, г. г. народни представители, при туй положение, аз се питам: може ли тогава тъй прибързано да се разреши въпросът? Аз не се впускам, така да се каже, в една обширна мотивировка, първо, защото я правих три пъти, и второ, защото се въздържам, за да я направя тогава, когато ще се гледа нашето законодателно предложение, но ви посочвам изводите на цялата тая мотивировка, за да видите колко е болезнен, колко е сериозен въпросът. Той струва за Демократическия съговор много повече от 160.000.000 л. На всяка стъга, в всяко село, в всяки дюкян, на всяки митинг, на всяко едно събрание ще се разправя, че Ляпчев си е потъпкал декларацията, за да задоволи няколко гешефари, които употребиха в продължение на 2—3 години всичко възможно и невъзможно, за да изтръгнат стотици милиони лева от българската държава.

**Министър-председател А. Ляпчев:** Моята декларация е на мѣстото си. Само долни хора ще отидат да разправят това, което ти приказваш. И само долни хора ще се боят от такива глупави приказки. (Ржкоплѣскания отъ говористите)

**И. Янулов (с. д):** Г. Ляпчев! Вие искате да кажете, че аз съм долен човѣкъ?

**Министър-председател А. Ляпчев:** Аз не знам кой е долен човѣкъ. Аз казвам, че само долни хора могат така да приказват.

**И. Янулов (с. д):** Аз Ви питам Вас, Андрея Ляпчев, който ме познавате отъ 25 години: думите Ви „долни хора ще разправят това“ лично до мен ли ги отправяте?

**Министър-председател А. Ляпчев:** Аз ги отправям къмъ онези, които ще ги разправят.

**И. Янулов (с. д):** Вие трябва да се червите.

**Министър-председател А. Ляпчев:** Аз няма защо да се червя. Защото аз говоря нѣща, на които само имената поставям. Аз съм длъжен да защита интересите на държавата; аз съм длъжен да понеса и нейните задължения, както налагат нашите закони, нашият държавен ред, а не да държа смѣтка за това, какъ щѣл съм аз да бъда разпѣван по стѣди и по мегдани.

**И. Янулов (с. д):** Г. г. народни представители! За нѣкои въ това Народно събрание общественото мнение може вече да представлява една групировка отъ долни хора. Поне туй, което ние говорим отъ тая трибуна — тъй разбирам, че схваща г. Ляпчев — не може да се схваща като израз на хора долни. Защото вие много добре знаете, вие много добре схващате, вие много добре разбирате, първо, нашето поведение в продължение на толкова години по обществените въпроси и, второ, защо по този въпрос ние действаме така. Аз съм много доволен, че въ един момент, когато въ една свѣтвна конференция въ Брюксел, съ участие на Янсен и др. членове на Обществото на народите, един мой доклад се чете и по него се взема резолюция да се представи тоя доклад въ Обществото на народите за защита на България срещу репарациите, тукъ срещу менъ се хвърля калъ. Аз затварямъ тази скоба.

Щомъ г. Ляпчев прави подобна декларация и се държи по този начин, очевидно той не е съгласен, щого утре да бъде поставено на дневен редъ моето предложение, съгласно неговата по-раншна декларация, и да се разглежда.

**Министър-председател А. Ляпчев:** То се разглежда въ свързка съ параграфа.

**И. Янулов (с. д):** Това не може да стане, защото едно законодателно предложение се гласува на три четения. Моето предложение трябва да бъде поставено на дневен редъ, да се разгледа и приеме по принцип; следъ туй да се прати въ комисията, да се приеме на второ четене и следъ туй на трето четене и тогава ще се реши, дали да се отпуснат 160 милиона или 14 милиона лева. Г. Ляпчев казва, че законодателното предложение се разглежда сега заедно съ параграфа. Това не може да бъде така, защото като се гласува сумата 160 милиона лева, какво ще стане съ моето законодателно предложение, което се сложило въ дневния редъ на фаталната точка 13?

**Министър-председател А. Ляпчев:** Вие имате ли нѣщо повече да кажете, когато ще развивате своето законодателно предложение, отъ това, което казвате сега по параграфа, когато имате пълна възможност да кажете всичко? Ето кое е същественото, а другото е праздна приказка.

**И. Янулов (с. д):** Защо свеждате така въпроса? Ако е да се кандадисваме, тогава аз бих попитал: няма ли много други законопроекти не може да се каже това, което казвате за моето предложение? Сега сме при второ четене на този параграфъ, допуска се да се говори само 20 минути и следъ това ще се гласува, а при третото четене е изключено всякако разискване, защото тогава се правят само редакционни поправки. При първото четене може да се говори цяла часъ, следъ това предложението ще отиде въ комисията.

**А. Пиронков (д. ст):** Ако не се приеме по принцип, няма да отиде въ комисията.

**И. Янулов (с. д):** Това е право. Но ако се приеме на първо четене, както ние храним надежда, ще се изпрати въ комисията, тамъ ще се разисква и може да се намѣри поне тази юридическа формула, която е публикувалъ нѣкой въ днешния брой на в. „Зора“ безъ подписъ, кадето е дадено едно законодателно предложение, съдържащо само втората част на моето предложение, а именно, ако се валоризиратъ вземанията на предприемачите, да се валоризиратъ и вземанията на Народната банка отъ предприемачите.

**П. Анастасов (с. д):** Поне това.

**И. Януловъ (с. д):** Завчера въ бюджетарната комисия станаха голѣми дебати по този въпросъ, но тѣ станаха все съ огледъ на това, че има внесено законодателно предложение, по което ще се разиска. Азъ ви питамъ, какъ ще гласувате сега кредитъ? Ами това е насилие върху съвѣстѣта. Азъ си спомнямъ думитѣ на г. Ляпчевъ въ последната му статия преди да стане министъръ-председателъ въ която той цитираше думитѣ на единъ американецъ: „Много пѣти рѣката на депутата се движи отъ външни сили които нѣматъ нищо общо съ Парламента“. Това ще убие Парламента. Туй, което ще извършите тази вечеръ, е ножъ въ сърдцето на парламентаризма. И азъ ви питамъ: защо, за да задоволите лични апетити, не само ще нарушите законъ, ще нарушите моралъ, ще нарушите честна дума, но ще разрушите основата на парламентаризма? Азъ не съмъ фашистъ, но ви питамъ: каква нужда имате тогава отъ парламентаризма, ако не поставите на дневенъ редъ едно законодателно предложение, внесено по всички правила, тѣй строги, подписано отъ 61 народни представители? Нѣкои народни представители и отъ болшинството ме молиха да го подпишатъ и ми казваха: „Взмутително е това нѣщо“. Азъ имъ отговорихъ: г-да, вие ще имате възможностъ да гласувате. Ние живѣемъ цѣла една година подъ мисълта, че отъ министъръ-председателя се дири юридическа формула. Азъ поддържамъ положително, да внасянето на моето законодателно предложение спрѣ изтеглянето на тия пари съ разписка, защото бѣха вмѣкнати въ Женевския протоколъ, анексъ III — да не се впускамъ въ тѣзи задкулисни работи. Миналия вторникъ г. министъръ-председателъ ни каза: „Г-да! Успокойте се. Предложението ви, подписано отъ цѣлата опозиция, ще се разглежда едновременно съ § 2“. Азъ си помислихъ, че ще се разгледа така, както единствено човѣшки и парламентарно е възможно да се разгледа.

**Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ:** Както го разглеждате сега.

**И. Януловъ (с. д):** Недейте говори така, г. Ляпчевъ. То значи въ този моментъ, когато сме стигнали до този § 2, министърътъ да каже: ще изоставимъ този параграфъ и ще се върнемъ на него, следъ като се занимаемъ съ законодателното предложение. Парламентътъ, въ лицето на болшинството, ако би желалъ да запази формата, би трѣбвало да намѣри възможностъ отъ моитѣ думи да се възползува и да запази формата. Азъ соча единъ възможенъ пѣтъ, при който нѣма да загубимъ н време. Вие можете да продължите да гласувате всички останали параграфи, а този параграфъ да остане висящъ за нѣколко дена. Какво ще загуби отъ туй България? Васъ ви се каза, че има да се плащатъ и други 280 милиона лева на български граждани, сиромашинки за отчуждени имоти, които чакатъ съ години да имъ се платятъ имотитѣ. Добре, вие ще кажете: но това задължение е лихвоносно. Още по-лошо, че е лихвоносно. Ние твърдимъ, че трѣбва да имъ се заплати 14 милиона лева, и че тѣ трѣбва да платятъ задълженията си къмъ Народната банка равностойно на това, което ще получатъ, а не лихви да имъ се плащатъ на 160 милиона лева.

Азъ изпълнихъ своя дългъ. Утре може да не бжда тукъ, но азъ спокойно мога да скръстя рѣще, защото всичко е документирано и единъ день ще се чете въ държавенъ съдъ. (Ржкоплѣскания отъ социалдемократитѣ)

**Отъ споговоритѣ: А-а-а!**

**П. Анастасовъ (с. д):** И дотамъ ще стигнете, щомъ сте трѣгнали по този пѣтъ.

**Т. Стоилковъ (д. сг):** (Къмъ П. Анастасовъ) За тебъ е срамота да отидешъ въ държавенъ съдъ. Кой съдъ ще се занимава съ тебе?

**П. Анастасовъ (с. д):** Ами съ тебе?

**Т. Стоилковъ (д. сг):** Азъ не желая никой да ме сѣди и никой не е въ положение да ме сѣди. А тебъ кой ще ти направи тази честъ да те сѣди? Бива да правятъ тази честъ, ама на други хора.

**П. Анастасовъ (с. д):** За тебъ не става дума.

**Председателстващъ В. Димчевъ:** Има думата народниятъ представител г. Кимонъ Георгиевъ.

**К. Георгиевъ (д. сг):** (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Не бихъ взелъ думата по този параграфъ, ако се оправдаеше моята надежда, правителството, преди да ни предложи да гласуваме кредитъ за изплащане задълженията на държавата къмъ строителнитѣ предприятия, да ни сезира съ известни мѣрки, или самото то да вземе такива, за да отстрани нѣкои отъ ония груби противоречия въ решенията на арбитражнитѣ сѣдилища, които смущаватъ обществената съвѣсть и будятъ подозрение въ справедливостта на държавата.

Още докато заемахъ отговорно мѣсто, азъ имахъ нещастieto да се различавамъ отъ тогавашнитѣ мои колеги по отношение начина, по който би трѣбвало да се процедира, за да се отстранятъ онѣзи противоречия, за които преди малко споменахъ. По този поводъ азъ издѣлохъ на два пѣти съ писменъ докладъ предъ Министерския съветъ съ молба да се обсъди въпросътъ и предъ видъ онова възбуждение, което пораждатъ решенията на арбитражнитѣ сѣдилища — не поотдѣлно взети, а сравнени едно съ друго — управлението да намѣри пѣтицата, за да премахне това справедливо възбуждение. За нещастие моето мнение остана изолирано. Не бива да се забравя, че министърътъ на желѣзницитѣ действуваше като пълномощникъ на Министерския съветъ и, следователно, трѣбваше да се съобрази съ общото разбиране по въпроса. Азъ, обаче, се ласкаехъ отъ надеждата, че онѣзи увѣрения, които въ една или друга форма се дадоха по единъ или по другъ случай тукъ, въ Парламента, ще намѣрятъ по нѣкакъвъ начинъ изразъ и ще отстранятъ онова затруднение, което всички изпитваме, когато ще трѣбва да вдигнемъ рѣка за тѣзи 160.000.000 л.

Въ свръзка съ извънредния бюджетъ за 1927/1928 г. този въпросъ се разгледа презъ м. юлий 1927 г. и отъ отговорното мѣсто се даде обещание да се потърси начинъ за излизане отъ това трудно положение. Вѣрно е, че г. министъръ-председателъ се отличавае отъ менъ въ своитѣ си изявления въ тази смисълъ, че докато той отрича всѣка възможностъ въпросътъ да се постави и разреши тукъ, въ Парламента, азъ смѣтахъ, че изобщо, безъ да поставяме каквито и да било ограничения, правителството ще трѣбва да потърси начинъ, когато ще дойде моментътъ да се предвиди кредитъ за изплащане на дължимитѣ отъ държавата суми къмъ предприятията, за да се премахнатъ ония противоречия, които твърде много засѣнчватъ решенията на арбитражнитѣ сѣдилища.

За да мога да ви дамъ една по-ясна представа, въ какво отношение тия противоречия будятъ възбуждение у насъ и изобщо срѣдъ обществото, азъ ще си позволя да направя едно сравнение между отдѣлнитѣ решения, безъ да влизамъ въ съществото на самитѣ решения, защото по отдѣлно никое решение не бихъ си позволилъ въ никой случай да критикувамъ. Тия арбитражни решения, съпоставени едно съ друго, даватъ такива тежки последици за държавата и тѣй чувствително нараняватъ чувството на правда и на редъ въ нашата страна, че непременно ще трѣбва да се намѣри начинъ да бждатъ отстранени. Въпроситѣ, които трѣбваше да разрешатъ арбитражнитѣ сѣдилища, сѣ: въпросътъ за поскупването, въпросътъ за процента на лихвитѣ, въпросътъ за сроковетѣ, въпросътъ за валоризацията и най-после въпросътъ за разпредѣляне на разходитѣ по дѣлата. Отъ противоречията въ решенията по тѣзи въпроси, безспорно, най-важно и най-чувствително е противоречието по валоризацията на вземанията на предприятията. Обаче като се има предъ видъ, че арбитражнитѣ сѣдилища не сѣ едни обикновени коронни сѣдилища, а действуватъ при една по-голѣма свобода и, както тукъ твърде често се казва, действуватъ главно по справедливостъ; че тѣ иматъ възможността да разрешаватъ въпроситѣ много по-свободно, отколкото единъ короненъ съдъ, може да се оправдае до известна степенъ голѣмото различие въ тѣхнитѣ решения по-най-важния въпросъ, а именно по тая за валоризацията. Азъ ще си позволя да цитирамъ и противоречията въ решенията на отдѣлнитѣ арбитражни сѣдилища и по другитѣ въпроси, за да се види, че онова, което е най-чувствително и най-болно въ решенията на арбитражнитѣ сѣдилища, валоризацията, не може съ нищо да се смекчи отъ различията въ решенията на арбитражнитѣ сѣдилища по другитѣ въпроси.

Ние имаме разгледани деветъ арбитражни процеси. Тия деветъ процеси сѣ разпредѣлени между три сѣда, три от-

дълни състава. Първият състав е този на г. Соколов — наименувам го според името на супер-арбитра — вторият е на г. Крафти и третият на г. Генадиев.

**Министър Р. Маджаров:** Първият е на г. Карагьозов.

**Нъкой отъ лъсницата:** На Велчев е.

**К. Георгиев (д. сг):** Азъ говоря, г. Маджаров, само за арбитражниятъ съдилища, които се създадоха по силата на закона отъ 1915 г. и допълненията му отъ 1924 и 1925 г.

**Министър Н. Найденов:** Арбитражниятъ съдъ по Варненското пристанище е създаденъ по силата на договора. Недейте го смѣсва.

**К. Георгиев (д. сг):** Да, той е арбитраженъ съдъ, който се устрои по силата на договора, и азъ ще цитирамъ нѣщо отъ неговото решение. Недейте забравя, че другиятъ девъ арбитражни дѣла се разгледаха по силата на закона отъ 1915 г., допълненъ впоследствие презъ 1924 и 1925 г., когато процесътъ за Варненското пристанище се разгледа отъ арбитраженъ съдъ, създаденъ по силата на съществуващия договоръ между държавата и предприятието за строежъ на Варненското пристанище.

**Министър Н. Найденов:** Сумата за Варненското пристанище не влиза въ този кредитъ.

**К. Георгиев (д. сг):** Да, не се включва въ този кредитъ. Онова дѣло е свършено, приключено. Азъ ще се спра на него дотолкова, доколкото е необходимо, за да се разясни въпросътъ за валоризацията.

Първиятъ съставъ, председателствуванъ отъ г. Соколовъ, имѣ да разглежда три спора, именно: по построятъ на ж. п. линии: Борушица—Тулово—Стара-Загора; Царева ливада—Габрово и Левски—Ловечъ.

Вториятъ съставъ, председателствуванъ отъ г. Крафти, имѣ да разглежда два спора: Търново—Тръвна—Борушица и Радомиръ—Кюстендилъ—Турската граница.

Най-после, третиятъ съставъ имѣ да разглежда спороветъ по Свищовското пристанище, по линията Мездра—Враца—Видинъ, Девня—Добричъ и по Русенското пристанище.

Казахъ, че главниятъ спорове, въ резултатъ на решението на които се изразяватъ сумитъ, на които се присъжда държавата, това сѣ въпроситъ: за поскупване на материалитъ и работната ржка; за размѣра на лихвения процентъ; за сроковетъ и давността за лихвитъ и най-после за валоризацията, безъ да се спирамъ върху други по-дребни и по-маловажни противоречия въ решенията на съдилищата.

По въпроса за поскупване на материалитъ и работната ржка първиятъ съставъ, тоя на г. Соколовъ, отхвърля рекламациитъ, както за презъ договорния срокъ, тъй и следъ него, като застава на базата, че договорътъ е форфетеренъ и, следователно, не могатъ да се иматъ прѣтъ видъ никакви поскупвания, както за материалитъ, тъй и за работната ржка. Той не прави никаква разлика както по отношение договорния периодъ, така също и следъ договорния срокъ.

Вториятъ съставъ, съставътъ на г. Крафти, отхвърля рекламациитъ за презъ договорния срокъ, кѣто застава на същата база, че договорътъ е форфетеренъ, обаче признава поскупване за следъ договорния срокъ, като се базира на чл. 33 отъ публично-административния правилникъ.

Третиятъ съставъ, съставътъ на г. Генадиевъ, признава рекламациитъ за следъ договорния срокъ, също тъй както и съставътъ на г. Крафти. Отъ тукъ виждаме, че докато г. Соколовъ не признава никакво поскупване, останалитъ два състава признаватъ поскупване само за периода следъ договорния срокъ.

Идва въпросътъ за размѣра на лихвитъ.

Първиятъ съставъ, съставътъ на г. Соколовъ, присъжда до 1 априлъ 1921 г., т. е. датата, отъ която влиза въ сила законътъ за бюджета, отчетността и предприятията, лихва 10%, а следъ тая дата вече — по 8%, т. е. признава силата на закона за бюджета, отчетността и предприятията отъ тая дата нататъкъ.

Вториятъ съставъ, съставътъ на г. Крафти, постановява по същия начинъ, както и съставътъ на г. Соколовъ.

Третиятъ съставъ, съставътъ на г. Генадиевъ, признава лихва 10% прѣтъ и следъ датата на закона за бюджета, отчетността и предприятията. Споредъ тоя съставъ, не могло да се прилага законътъ за бюджета, отчетността и предприятията за договори, сключени прѣтъ влизането въ сила на тоя законъ. Следователно, и тукъ се забелязва една разлика: докато два състава признаватъ за известно време 10% лихва, а отъ 1921 г. насамъ признаватъ по 8%, третиятъ съставъ признава презъ всичкото време по 10% лихва, което ще рече двойко, свършено различно третиране на предприятията, които предявяватъ напълно идентични претенции.

Идва въпросътъ за сроковетъ и за давността на лихвитъ.

Първиятъ съставъ, съставътъ на г. Соколовъ, признава просрочване на частъ отъ лихвитъ, покрити съ давностъ, като взема за начална дата, отъ която текатъ лихви, 5 години до помирителния записъ. Всички лихви за прѣдшестующото време той ги счита за просрочени и покрити съ погасителна давностъ.

Вториятъ съставъ, съставътъ на г. Крафти, не признава никаква погасителна давностъ за лихвитъ, поради това, че дължимостта и размѣртъ на главницата не сѣ установени и ликвидни, и затова присъжда лихви отъ датата на окончателния разчетъ.

Третиятъ съставъ, съставътъ на г. Генадиевъ, признава погасителна давностъ, като приема начална дата за лихвата 5 години прѣтъ исквата молба, за каквато признава не датата на помирителния записъ, а датата, на която прѣдприятитъ е връчило мемоара си на държавата, което е съ нѣколко години по-рано. По тоя начинъ се получава единъ другъ срокъ, нѣщо срѣдно между решенията на другиятъ два състава, въ който тече лихвата.

Виждате, следователно, тритъ състава да издаватъ три свършено различни решения по въпроса за срока на лихвата. Първиятъ съставъ много ясно се спира само на 5 години прѣтъ помирителния записъ; вториятъ съставъ признава лихва за всичкото време отъ признаване на окончателния разчетъ и третиятъ съставъ приема едно срѣдно положение между първитъ два, а именно, като признава лихва отъ една дата 5 години прѣтъ деня на връчване исквата молба, за какъвто смѣта не деня, въ който е учреденъ съдътъ и датата на помирителния записъ, а деня, въ който е връченъ мемоартъ, който денъ е нейде по срѣдата между датата на помирителния записъ и датата на окончателния разчетъ.

При тия три свършено различни положения по най-важнитъ и принципиални въпроси, ние идваме до едно четвърто противоречие и различие въ решенията на отдѣлитъ арбитражни съдилища — именно по въпроса за валоризацията, което различие е и най-чувствително. Ако решенията по първитъ спорни въпроси сѣ въпросъ на тълкуване на закона, въпросътъ за валоризацията е предоставенъ на арбитражнитъ съдилища сами да присъждатъ по справедливостъ, като държатъ еднакво добре за интереситъ на държавата и на предприятията.

Азъ отначало предупредихъ, че ако се спирамъ върху тѣзи противоречия, които досега ви изнесохъ, то е само за да мога да се спра по-обстойно върху въпроса за валоризацията, защото той е най-значителното противоречие, той е, който създава най-чувствително различие въ третирането на отдѣлитъ предприятия. Когато по първатъ въпроси се е касало само да се тълкуватъ и приложатъ законитъ, по въпроса за валоризацията арбитражнитъ съдилища сѣ имали повече свобода въ рамкитъ поставени имъ отъ помирителния записъ. И следователно, онѣзи различия въ третирането на предприятията, които тѣ сѣ допуснали при първитъ въпроси и сѣ се отразили въ една или друга смисълъ върху размѣра на сумата, на която е следвало да се присъди държавата, сѣ разрешаването въпроса за валоризацията тоя размѣръ е могълъ, безспорно, да се смекчи или да се засили, въ зависимостъ отъ чувството на справедливостъ, отъ мѣрката за правда, която е имало въ съответния съставъ арбитраженъ съдъ.

Да видимъ така ли е постъпено именно, когато е дошло да се разреши въпросътъ за валоризацията.

Ние знаемъ, че още презъ 1924 г. съставътъ, който разгледа дѣлото за Варненското пристанище и който съставъ не е назначенъ по специалния законъ отъ 1915 г., се произнесе между другото и по въпроса за валоризацията.

Той, девалоризирайки лева, присъди държавата да плати за всѣки 100 златни лева 35 златни такива. Този със-

тавъ между другитѣ мотиви, отъ които се е ръководилъ, е изхождалъ и отъ съображението, че не може да се плати повече предъ видъ на това, че държавата, плащайки своитѣ външни задължения срѣдно въ тая мѣрка, не може да плаща за задълженията си вътре въ страната повече, отколкото плаща за задължения, също така златни, вън отъ страната.

Следъ този създъ идва съставътъ на г. Сокеровъ, който привърши съ нѣколко месеца по-рано своитѣ дѣла. Още въ началото на 1926 г. той издаде решенията по третѣ спора, които бѣха предоставени нему за разглеждане, и се установи върху онзи размѣръ на валоризация, който бѣше определенъ още отъ 1924 г. отъ състава по Варненското пристанище — 35 златни стотинки за всѣки присжденъ златенъ левъ. Виждате, при четири процеса два арбитражни състава се установяватъ върху единъ размѣръ на валоризация — 35 стотинки златни за всѣки присжденъ златенъ левъ. Идва следъ туй решението на състава, председателствуванъ отъ г. Крафти. Този съставъ определя 30 лева златни за всѣки присждени 100 л. златни. Съ други думи, той отива къмъ една валоризация по-ниска. Съставътъ на арбитражния създъ, председателствуванъ отъ г. Крафти, бидейки малко по-щедъръ къмъ предприятията по въпроса за лихвитѣ, е искалъ нѣкакъ си да компенсира или да смекчи своето решение по лихвитѣ съ това по валоризацията.

Най-после идва четвъртиятъ съставъ, който, имайки на лице решението на арбитражния създъ за Варненското пристанище, решенията на състава на арбитражния създъ, председателствуванъ отъ г. Сокеровъ, за други три спора, решението на арбитражния създъ, начело съ г. Крафти, по два спора, ни изненадва съ едно решение за валоризиране вземанията на предприятията отъ държавата съ 50 стотинки златни за всѣки присжденъ златенъ левъ.

Ако последниятъ съставъ на арбитражния създъ бѣше третирали съ малко повече щедростъ държавата по другитѣ спорни въпроси и търсѣше начинъ да смекчи това свое отношение къмъ нея съ една валоризация по-благоприятна за предприятията, все още човѣкъ би намѣрилъ едно обяснение. Това, обаче, както видѣхте, не е така. Ето защо когато последниятъ съставъ на арбитражния създъ ни изненадва съ едно решение държавата да плати 50 стотинки златни за всѣки присжденъ златенъ левъ, при наличността на вече шесть разрешени спора отъ три отдѣлни състава, отъ които по четири дѣла е присждено държавата да брой 35 стотинки златни за всѣки присжденъ златенъ левъ, а по две дѣла 30 златни стотинки за всѣки присжденъ златенъ левъ, вие ще признаете, че много основателно се създаде единъ смутъ, който се отрази твърде чувствително както въ обществото, така също и тукъ въ редоветѣ на Парламента.

Още когато се обяви първото решение на състава на арбитражния създъ начело съ г. Генадиевъ, азъ излѣзохъ съ единъ докладъ предъ Министерския съветъ съ молба да се занимае той съ въпроса, като предлагахъ същевременно съответнитѣ мѣрки. Моето разбиране тогава не се сподѣли. Впоследствие, когато въпросътъ бѣше разглежданъ тукъ, въ Парламента, и азъ бѣхъ принуденъ да правя декларация въ тази смисълъ, азъ на нова смѣтка излѣзохъ пакъ съ докладъ предъ Министерския съветъ, но пакъ моето разбиране не се сподѣли. Все-таки у менъ оставаше надеждата за едно справедливо решение, имайки предъ видъ макаръ и твърде общата декларация отъ г. министър-председателя тукъ въ Парламента, че въпросътъ нѣма да отбѣгне отъ вниманието на правителството, че то ще потърси начини и срѣдства за да може да ликвидира съ трудноститѣ, въ които се поставя съ голѣмитѣ противоречия, допуснати отъ арбитражнитѣ сѣдилища, въ резултатъ на които и различното третиране на отдѣлнитѣ предприятия. Вѣрно е, че г. министър-председателятъ застава на становището, че той не смѣта, какво въпросътъ може да бѣде доведенъ за разрешение тукъ въ Парламента. Вѣрно е, че той изтъкваше, че ще търси разрешение на този въпросъ въ съответнитѣ сѣдебни инстанции. Бързамъ, обаче, г-да, да предупредя, че едно такова решение е изключено, защото законътъ е абсолютно категориченъ, и затова едно обещание въ горната смисълъ се свежда до нула. За да не бѣда голословенъ, азъ ще ви прочета чл. 2 отъ закона, възъ основа на който се поставиха на разглеждане тѣзи спорове отъ арбитражни сѣдилища. Чл. 2 гласи така: (Чете) „Решението на арбитражния създъ трѣбва да бѣде мотивирано. То е окончателно и не подлежи на никакво обжалване апелативно, касационно или за унищожаване по чл. 1245 отъ гражданското съдопроизводство“.

При наличността на това постановление на закона, по който именно се разглеждаха всички спорове между предприятията и държавата отъ арбитражни сѣдилища, едно такова заявление, че за да се поправятъ грѣшкитѣ, или по-скоро, за да се поправятъ грубитѣ противоречия, които смущаваха обществената съвѣсть, въпросътъ ще се отнесе до съответнитѣ сѣдебни инстанции, не може да ни утешава, защото то не може да ни доведе до никакъвъ практически резултатъ. И затуй именно азъ и въ първия, и въ втория докладъ предлагахъ други срѣдства. Колкото и да се смущаватъ мнозина отъ каквито и да било юридически скрупули, а именно че Камарата не би могла да се занимава съ въпроса, азъ смѣтамъ, че Камарата може да тури — не да видоизмѣнява, да ревизира или да унищожаватъ решенията на арбитражнитѣ сѣдилища — въ по-тѣсни рамки най-важния въпросъ — валоризацията, който, що-годе справедливо разрешенъ, е отъ естество да внесе повече справедливостъ и единство въ третирането, както на отдѣлнитѣ предприятия, тъй и на държавата. Това именно азъ смѣтахъ, че се налага, това именно азъ считахъ, че Камарата е въ положение да стори.

Ние днесъ сме изправени предъ необходимостта да гласуваме единъ кредитъ. Ние не можемъ да отречемъ да гласуваме такъвъ кредитъ. Това сѣ задължения на държавата, които тя трѣбва чакъ по-скоро да изпълни. Не се касае да се постави прѣчка за по-скорошното ликвидиране на тѣзи спорове между държавата и предприятията. Предприятията иматъ всички основания чакъ по-скоро да получатъ своитѣ вземания отъ държавата. Това обезателно трѣбва да стане. Предприятията сѣ доста много тормозени досега съ това, че държавата се е оказвала твърде лошъ контрагентъ и не е успѣла навреме да ликвидира своитѣ задължения.

Моята мисълъ, моето разбиране съвсѣмъ не идва да затрудни своевременното ликвидиране на тия вземания на предприятията отъ държавата. Моята мисълъ е само да се отстрани онова подозрение спрямо държавата, че тя не е въ положение да гарантира еднаквостъ въ третирането на българскитѣ подданици, на българскитѣ граждани, които сѣ услужили на тая държава, както и да се отстрани съмнението въ справедливостта на Народното събрание, което също, когато ще трѣбва да гласува сумитѣ за ликвидиране на тия спорове, ще трѣбва да каже своята тежка дума, трѣбва ли да се допуска тази неправда въ третирането на отдѣлнитѣ предприятия, която убива върата въ справедливостта на държавата.

Ето какъ азъ слагамъ тоя въпросъ и безъ да правя каквото и да било практическо предложение за разрешението на въпроса, смѣтамъ, че онова, което правителството въ миналото обеща, макаръ и въ обща форма, свидетелствува за доброто желание, което то има, да намѣри единъ изходъ отъ положението, който изходъ то ще потърси. Дали ще го намѣри чрезъ единъ съответенъ членъ къмъ законопроекта, който въ този моментъ гласуваме и съ който ще се постави единъ прѣдѣлъ при валоризирането — споредъ мене най-справедливъ единъ максимумъ до 35 златни стотинки за всѣки 100 златни стотинки присждени да плати държавата на частнитѣ предприятия — или пъкъ ще излѣзе съ единъ специаленъ законъ, който да обгърне всички въпроси, които засѣгатъ изобщо валоризацията на вътрешнитѣ вземания спрямо държавата, то е вече въпросъ, който ще си го разреши правителството само. Но споредъ мене, по единъ или по другъ начинъ, въпросътъ трѣбва да намѣри едно разрешение, защото иначе ние ще извършимъ едно пакостно дѣло, ако допуснемъ да се усъмни обществото въ възможността държавата да бѣде справедлива и еднаква къмъ всички свои подданици.

Т. Кычсвъ (д. ст): Което значи ние да станемъ арбитражи.

Председателствувашъ В. Димчевъ: Г-да! Има записани още двама оратори, но чакъ е осемъ.

Има думата г. министър-председателятъ.

Министър-председателъ А. Липчевъ: Г. г. народни представители! Вземамъ думата тутакси следъ г. Кимонъ Георгиевъ, не за да навлѣза въ съществуването на работата — по тоя въпросъ ще има да се дебатира и ще се изяснятъ всичкитѣ положения, които сѣ повдигнати — но за да отговоря на г. Кимонъ Георгиевъ, който спомена, че въ Министерския съветъ е докладвалъ по въпроса за арбитражнитѣ сѣдилища и че Министерскиятъ съветъ не е взелъ подъ

внимание неговия доклад. Това, за голѣмо мое съжаление, отблъсвамъ. И че това е така, се доказва отъ самия говоръ на г. Кимонъ Георгиевъ.

Вѣрно е, че въ Министерския съветъ е ставало често джти дума по тия въпроси; вѣрно е, че тамъ се е изнасялъ и единъ докладъ на държавнитѣ адвокати.

**К. Георгиевъ (д. сг):** Докладъ на държавнитѣ адвокати не е изнасянъ. Тази е истината.

**Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ:** Моля Ви се, може би азъ да не помня, Вие да помните по-добре.

**К. Георгиевъ (д. сг):** Лично мой докладъ.

**Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ:** Вие не ни докладвахте нѣщо за онова, което сж казали г. Малиновъ и г. Джидровъ.

**К. Георгиевъ (д. сг):** То бѣше устно и то е свършено друга работа. Азъ дадохъ мой докладъ.

**Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ:** Азъ не държа на това, не е важно това.

**К. Георгиевъ (д. сг):** Но когато се отрича!

**Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ:** Моля Ви се, г. Кимонъ Георгиевъ. Важното е друго за мене, че тия доклади, както имахме случая да чуемъ отъ говора на г. Кимонъ Георгиевъ, не сж могли да сведатъ въпроса къмъ нѣкакво предложение на докладчика. Азъ не помня, пъкъ и отъ говора на г. докладчика, който днесъ чухме, личи ясно, че той въ тия доклади не е могълъ да даде едно предложение, което да се разгледа отъ Министерския съветъ по кой начинъ да се постигнатъ тия или ония задачи.

**К. Георгиевъ (д. сг):** Недейте ме принуждава да чета доклада.

**Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ:** Ами четете го, защо да не го четете.

**Н. Мушановъ (д):** (Къмъ К. Георгиевъ) Четете го — отричатъ го тукъ.

**Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ:** Азъ искамъ свѣтлина по всички направления, г. Кимонъ Георгиевъ, . . .

**К. Георгиевъ (д. сг):** Добре, тогава.

**Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ:** . . . азъ не бѣгамъ отъ нищо; както виждате, азъ откривамъ въпроситѣ и Ви увѣрявамъ, че най-голѣма благодарностъ азъ дължа, когато всичко тукъ се изнася.

**Н. Мушановъ (д):** Така е.

**Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ:** Какъ така може да ставатъ приказки по тия въпроси? Но, по тия доклади, предложение какво да ставъ — азъ не знамъ.

**Н. Мушановъ (д):** Докладъ безъ искане може ли?

**Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ:** Азъ не знамъ. Пъкъ и ако вземете самия говоръ на г. Кимонъ Георгиевъ, вие ще видите много ясно, че той оборва онова разбиране, което азъ съмъ го билъ предложилъ тукъ въ Парламента: че ще трѣбва да се изясни въпросътъ въ съдебнитѣ инстанции, да видимъ нашитѣ юристи какво могатъ да кажатъ по решенията на тия арбитражни съдилища. Той оборва това и казва, че това е абсолютно невъзможно, и че нищо не може да се постигне — отъ което негово твърдение азъ идвамъ до заключението, че едва ли той би могълъ да посочи нѣщо въ Министерския съветъ.

**К. Георгиевъ (д. сг):** Това, което сега соча.

**Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ:** Това, което сега сочите, г. Кимонъ Георгиевъ, чему е тъкмо сега мѣстото, и много добре правите; и този въпросъ ще се разгледа, безспорно; азъ не бѣгамъ отъ това.

Казахъ ви, че азъ не навлизамъ въ съществуто на работата, защото по нея има да се дебатира. И азъ нѣма да откажа дори по този специаленъ въпросъ да поискамъ да се сезира най-подходящата парламентарна комисия да си каже думата по него; тя е комисията по правосъдието.

**К. Томовъ (з):** Защо комисията по правосъдието?

**Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ:** Ами коя друга? Това е правосъденъ въпросъ. Кой другъ ще си каже думата?

Азъ не навлизамъ въ съществуто на въпроса, но дълженъ бѣхъ да кажа тия нѣколко думи, за да се разбере едно, по което обичамъ да вѣрвамъ, че и г. Кимонъ Георгиевъ ще се съгласи напълно съ мене: никой не е спъвалъ изясняването на всички въпроси, въ това число и на този. Тая е истината. И днесъ, при разглеждането на този параграфъ, както казахъ и на г. Януловъ, разглежда се въ цѣлата ширина въпросътъ въ свръзка съ кредита. И г. Януловъ може да вземе една добра поука отъ това, което изложи г. Кимонъ Георгиевъ, а не отъ обвинения по стѣгди и мегдани. Тѣ сж праздни приказки.

**И. Януловъ (с. д):** Поставете законодателното предложение на дневенъ редъ! Всичко друго е праздна приказка.

**Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ:** Защо сега ще правимъ фрази? Истината е тази.

Ето защо азъ смѣтамъ да изслушамъ всички г. г. оратори, които сж записани и които ще има да защитятъ едно или другото положение, като ви обещавамъ, че азъ нѣма да спра въпроса, за да не добие той своето странно освѣтление.

А засега, понеже времето е напреднало, моля г. председателя да вдигне заседанието, и утре да продължимъ при сщия дневенъ редъ.

**Председателстващъ В. Димчевъ:** Които приематъ предложението на г. министъръ-председателя заседанието да се вдигне за утре, съ сщия дневенъ редъ, като точка 14 става точка 9 — по молба на г. министра на правосъдието — моля, да вдигнатъ ржка. Волшинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието

(Вдигнато въ 20 ч. и 15 м.)

Председателъ: АЛ. Ц. ЦАНКОВЪ

Подпредседателъ: В. ДИМЧЕВЪ

Секретаръ: СТ. РЯСКОВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ

## С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е:

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Отр. | Отр.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Отпуски, разрешени на народните представители: Георги Енчевъ, Трифонъ Ермиковъ, Димитъръ Каранешевъ, Калоянъ Маноловъ, д-ръ Никола Чирпанлиевъ, Никола Аретовъ, Димитъръ Стефановъ, Иванъ Ингилізовъ, Савчо Иванска, Георги Пъчевъ, Колю Кожаклиевъ и Панайотъ Данчевъ                                                 | 815  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| Питания:                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| 1) отъ народния представителъ Г. Чешмеджиевъ къмъ министра на вътрешните работи и народното здраве — пита: известно ли му е, че пещерскиятъ околийски началникъ Иванъ Герговъ съ наказателна заповѣдъ е глобилъ 21 пещерски граждани, социалдемократи и земеделци, като ги е осъдилъ на 42.000 л. глоби, и какво смѣта |      | да направи за отмиѣние на тази наказателна заповѣдъ (Съобщение) . . . . . 815                                                                                                                                                                                                                                                              |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |      | 2) отъ народния представителъ Х. Калайджиевъ къмъ министра на вътрешните работи и народното здраве, съ което се оплаква, че полицията е пуснала презъ деня на градско-общинските избори въ нѣкои градове нелегални позиви и поради това е арестувала всички кандидати и поактивни дейци на Работническата партия (Съобщение) . . . . . 815 |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |      | Законопроектъ за извънбюджетенъ (свръхсметенъ) кредитъ по бюджета за 1928/1929 финансова година (Второ четене — продължение докладването и разискване) . . . . . 815                                                                                                                                                                       |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |      | Дневенъ редъ за следующето заседание . . . . . 835                                                                                                                                                                                                                                                                                         |